

Timothy Radcliffe O.P. Retraite voor Synode te Rome oktober 2023

In aanloop op de Synode hield Timothy Radcliffe een zestal meditatie's ter voorbereiding. Abt Gerard en Abt Thijs bogen zich over de teksten om ze te vertalen. We zijn iedereen dankbaar voor de enthousiaste reacties. Hier vindt u alle 6 de meditatie's achter elkaar.

PAX!

Meditatie 1

'Hopen tegen hoop'

Toen de Heilige Vader me vroeg deze retraite te geven, voelde ik me enorm vereerd, maar ook nerveus. Ik ben me diep bewust van mijn persoonlijke beperkingen. Ik ben oud - blank - een westerling - en een man! Ik weet niet wat erger is! Al deze aspecten van mijn identiteit beperken mijn begrip. Dus ik vraag je om vergeving voor de ontoereikendheid van mijn woorden.

We zijn allemaal radicaal incompleet en hebben elkaar nodig. Karl Barth, de grote protestantse theoloog, schreef over het katholieke 'en/en'. Bijvoorbeeld Schrift en traditie, geloof en werken. Hij zou het het 'verdampte Katholieke "En"' hebben genoemd, 'das verdampte katholieke "Und"'. Dus als we de komende weken naar elkaar luisteren en het oneens zijn, bid ik dat we vaak zullen zeggen: 'Ja, en.....'. In plaats van 'Nee'! Dat is de Synodale manier. Natuurlijk is Nee soms ook nodig!

In de tweede lezing van de eucharistie vandaag zegt Paulus tegen de Filippenzen: "Vervolledig mijn vreugde door dezelfde gezindheid, dezelfde liefde, één van hart, één gedachte". (Filippenzen 2,2). We zijn hier bijeen omdat we niet eensgezind zijn in hart en hoofd. De overgrote meerderheid van de mensen die deel namen aan het synodale proces waren verrast door vreugde. Voor velen is het de eerste keer dat de Kerk hen uitnodigt om over hun geloof en hoop te spreken. Maar sommigen van ons zijn bang voor deze reis en voor wat ons te wachten staat. Sommigen hopen dat de Kerk drastisch zal veranderen, dat we radicale beslissingen zullen nemen, bijvoorbeeld over de rol van vrouwen in de Kerk. Anderen zijn bang voor precies deze zelfde veranderingen en vrezen dat ze alleen maar zullen leiden tot verdeeldheid, zelfs schisma. Sommigen van jullie zouden hier liever helemaal niet zijn. Een bisschop vertelde me dat hij had gebeden om niet gekozen te worden om naar hier te komen. Zijn gebed werd verhoord! Jullie zijn misschien zoals de zoon in het evangelie van vandaag die eerst niet naar de wijngaard wil gaan, maar toch gaat hij!

Op cruciale momenten in het evangelie horen we altijd deze woorden: 'Wees niet bang'. Johannes vertelt ons 'Volmaakte liefde drijft angst uit'. Laten we dus beginnen met te bidden dat de Heer onze harten zal bevrijden van angst. Voor sommigen is dit de angst voor verandering en voor anderen de angst dat er niets zal veranderen. Maar 'het enige dat we te vrezen hebben is de angst zelf.[1]'

Natuurlijk hebben we allemaal angsten, maar Aquino leerde ons dat moed betekent dat je weigert je door angst te laten knechten. Mogen we altijd gevoelig zijn voor de angsten van anderen, vooral van degenen met wie we het oneens zijn. Net als Abraham vertrekken we zonder te weten waar we heen gaan (Hebreeën 11.8). Maar als we ons hart bevrijden van angst, zal het wonderbaarlijk zijn voorbij onze verbeelding.

Als leidraad tijdens deze retraite zullen we mediteren over de Gedaanteverandering. Dit is de retraite die Jezus geeft aan zijn naaste leerlingen voordat ze beginnen aan de eerste synode in het leven van de Kerk, wanneer ze samen (syn-hodos) naar Jeruzalem lopen. Deze retraite was nodig omdat ze bang waren voor deze reis die ze samen moesten maken. Tot nu toe hebben ze rondgezworven in het noorden van Israël. Maar in Caesarea Filippi beleed Petrus dat Jezus de Christus is. Dan nodigt Jezus hen uit om met hem mee te gaan naar Jeruzalem, waar hij zal lijden, sterven en uit de dood zal worden opgewekt. Dit kunnen ze niet accepteren. Petrus probeert hem tegen te houden. Jezus noemt hem 'Satan', 'vijand'. De kleine gemeenschap is verlamd. Dus neemt Jezus hen mee de berg op. Laten we luisteren naar Marcus' verslag van wat er gebeurde.

Zes dagen later nam Jezus Petrus, Jakobus en Johannes met zich mee en bracht hen op een hoge berg waar zij geheel alleen waren. Hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd: zijn kleed werd glanzend, en zo wit als geen volder ter wereld maken kan. Elia verscheen hun, samen met Mozes, en zij onderhielden zich met Jezus. Petrus nam het woord en zei tot Jezus: "Rabbi, het is goed dat wij hier zijn; laten wij drie tenten bouwen, een voor U, een voor Mozes en een voor Elia." Hij wist niet goed wat hij zei, want ze waren geheel verbluft. Een wolk kwam hen overschaduwden en uit die wolk klonk een stem: "Dit is mijn Zoon, de Welbeminde; luistert naar Hem!" Toen ze rondkeken, zagen ze plotseling niemand anders bij hen dan alleen Jezus." (Mc. 9, 2-8)

Deze retraite geeft hen de moed en de hoop om aan hun reis te beginnen. Het gaat niet altijd goed. Ze slagen er meteen niet in om de jongen te bevrijden van de boze geest. Ze maken ruzie over wie de grootste is. Ze begrijpen de Heer verkeerd. Maar ze gaan hun weg met een broze hoop.

Zo bereiden ook wij ons voor op onze synode door op retraite te gaan waar we, net als de leerlingen, leren luisteren naar de Heer. Als we over drie dagen op weg gaan, zullen we vaak zijn als die leerlingen, en elkaar verkeerd begrijpen en zelfs ruzie maken. Maar de Heer zal ons verder leiden naar de dood en verrijzenis van de Kerk. Laten we de Heer vragen ons ook hoop te geven: de hoop dat deze synode zal leiden tot vernieuwing van de Kerk en niet tot verdeeldheid; de hoop dat we als broeders en zusters nader tot elkaar zullen komen. Dit is onze hoop, niet alleen voor de katholieke Kerk, maar voor al onze gedoopte broeders en zusters. Mensen hebben het over een 'oecumenische winter'. Wij hopen op een oecumenische lente.

We komen ook samen met hoop voor het mensdom. De toekomst ziet er grimmig uit. Ecologische rampen dreigen ons thuis te vernietigen. Bosbranden en overstromingen hebben deze zomer de wereld verslonden. Kleine eilanden beginnen onder de zee te verdwijnen. Miljoenen mensen zijn op de vlucht voor armoede en geweld. Honderden zijn verdronken in

de Middellandse Zee, niet ver van hier. Veel ouders weigeren kinderen te krijgen in een wereld die naar de ondergang lijkt te gaan. In China dragen jongeren T-shirts met de tekst: "Wij zijn de laatste generatie". Laten we samenkomen in hoop voor de mensheid, vooral hoop voor de jongeren.

Ik weet niet hoeveel ouders er op de synode zijn, maar ik dank u dat u onze toekomst koestert. Na een moeilijke tijd in Zuid-Sudan, aan de grens met Congo, zat ik tijdens de vliegreis terug naar Groot-Brittannië naast een kind dat acht uur lang onafgebroken heeft geschreeuwd. Met schaamte moet ik bekennen dat ik moorddadige gedachten heb gekoesterd! Maar wat is een mooier priesterambt dan kinderen opvoeden en proberen hun geest en hart te openen voor de belofte van het leven? Ouders en leraren zijn dienaren van hoop.

Dus komen we samen in hoop voor de Kerk en voor de mensheid. Maar de moeilijkheid is: We hebben tegenstrijdige hoop! Dus hoe kunnen we samen hopen? Hierin zijn we net als de leerlingen. De moeder van Jakobus en Johannes hoopte dat zij links en rechts van de Heer zouden zitten in de glorie en zo Petrus zouden verdringen; er is rivaliteit zelfs binnen de naaste vriendenkring van Jezus. Judas hoopte waarschijnlijk op een opstand die de Romeinen zou verjagen. Sommigen hoopten waarschijnlijk alleen maar dat ze niet gedood zouden worden. Maar samen lopen ze verder. Welke *gedeelde* hoop kunnen wij dan hebben?

Bij het Laatste Avondmaal ontvingen ze een hoop die alles overtrof wat ze zich hadden kunnen voorstellen: het lichaam van Christus en zijn bloed, het nieuwe verbond, eeuwig leven. In het licht van deze eucharistische hoop moet al hun tegenstrijdige hoop als niets hebben geleken, behalve voor Judas die wanhoopte. Dit is wat Paulus 'hopen tegen de hoop in' noemde (Romeinen 4,18), de hoop die al onze hoop te boven gaat.

Ook wij zijn bijeen zoals de leerlingen bij het Laatste Avondmaal, niet als een politieke debatzaal waar men wedijvert om te winnen. Onze hoop is Eucharistisch. Ik zag voor het eerst wat dit betekent in Rwanda in 1993, toen de onlusten net begonnen. We waren van plan om onze Dominicaanse zusters in het noorden te bezoeken, maar de Belgische ambassadeur vertelde ons dat we thuis moesten blijven. Het land stond in brand. Maar ik was jong en dwaas. Nu ben ik oud en dwaas! Die dag zagen we vreselijke dingen: Een ziekenzaal vol met jonge kinderen die ledematen hadden verloren door mijnen en bommen. Eén kind had beide benen, een arm en een oog verloren. Zijn vader zat naast hem te huilen. Ik ging de bush in om te huilen, vergezeld door twee kinderen die elk op één been hinkten.

We gingen naar onze zusters, maar wat kon ik *zeggen*? In het aangezicht van zulk zinloos geweld heb je geen woorden. Toen herinnerde ik me de woorden van de Heer: '*Doe* dit om mij te gedenken. Er is ons iets gegeven om te doen. Bij het Laatste Avondmaal leek er geen toekomst te zijn. Alles wat in het verschiep lag was ogenschijnlijk falen, lijden en dood. En op dit donkerste moment maakte Jezus het meest hoopvolle gebaar in de geschiedenis van de wereld: 'Dit is mijn lichaam, voor jullie gegeven. Dit is mijn bloed, voor jullie vergoten'. Dit is de hoop die ons voorbij alle verdeeldheid roept.

Een van mijn broeders in het oosten van Oekraïne ging de mis opdragen voor enkele zusters die gingen verhuizen. Alles was ingepakt. Het enige wat ze als pateen konden aanbieden was

een rood plastic bord. Hij schreef: 'Zo liet God ons zien dat hij bij ons was. Jullie zitten in een kelder, in de vochtigheid en de schimmel, maar Ik ben bij jullie - op een rood bordje van een kind, en niet op een gouden pateen'. Dit is de Eucharistische hoop van deze synodale reis. De Heer is met ons.

De hoop van de Eucharistie is voor wat voorbij ons voorstellingsvermogen ligt/ Het Boek Openbaring: "Daarna zag ik een grote menigte, die niemand tellen kon, uit alle rassen en stammen en volken en talen. Zij stonden voor de troon en voor het Lam gekleed in witte gewaden en met palmtakken in de hand. En zij riepen allen luid: 'San onze God, die op de troon is gezeten, en aan het Lam behoort de overwinning' (Openb. 7:9 e.v.). Dit is de hoop die de leerlingen op de berg in de getransfigureerde Heer zagen. Hierdoor lijkt het conflict tussen onze verwachtingen onbeduidend, bijna absurd. Als we werkelijk op weg zijn naar het Koninkrijk, maakt het dan echt uit of je je aansluit bij zogenaamde traditionalisten of progressieven? Zelfs de verschillen tussen Dominicanen en Jezuïeten verbleken! Laten we dus naar hem luisteren, de berg afdalen en vol vertrouwen verder gaan. De grootste gaven zullen komen van degenen met wie we het oneens zijn als we naar hen durven te luisteren.

Tijdens onze Synodale reis kunnen we ons zorgen maken of we wel iets bereiken. De media zullen waarschijnlijk besluiten dat het allemaal tijdverspilling was, alleen maar woorden. Ze zullen kijken of er moedige beslissingen zijn genomen over zo'n vier of vijf hete hangijzers. Maar de leerlingen op die eerste synode, wandelend naar Jeruzalem, leken niets te bereiken. Ze probeerden zelfs te voorkomen dat de blinde Bartimeüs werd genezen. Ze leken nutteloos. Als de grote hongerige menigte zich rond Jezus verzamelt, vragen de leerlingen aan de Heer: "Hoe kun je deze mensen hier in de woestijn met brood voeden?". Jezus vraagt hen wat ze hebben, slechts zeven broden en een paar vissen (Marcus 8.1 - 10). Dat is meer dan genoeg. Als we gul geven wat we hebben in deze synode, zal dat meer dan genoeg zijn. De Heer van de oogst zal voorzien.

Naast onze priorij in Bagdad is een tehuis voor verlaten kinderen van alle geloven, gerund door de zusters van Moeder Theresa. Ik zal nooit de kleine Nura vergeten, ongeveer acht jaar oud, geboren zonder armen of benen, die de jongere kinderen voedt met een lepel in haar mond. Je kunt je afvragen wat het nut is van kleine daden van goedheid in een oorlogsgebied. Maken ze enig verschil? Is het niet gewoon pleisters plakken op een rottend lichaam? We doen kleine goede daden en laten de Heer van de oogst ze de vruchten geven die hij wenst. Vandaag komen we samen op het feest van de heilige Theresia van Lisieux. Zij werd 150 jaar geleden geboren. Ze nodigt ons uit om haar 'kleine weg' te volgen die naar het Koninkrijk leidt. Ze zei: 'Bedenk dat niets klein is in de ogen van God.

In Auschwitz kreeg Primo Levi, de Italiaanse Jood, elke dag een deel van het brood van Lorenzo. Hij schreef: "Ik geloof dat het echt aan Lorenzo te danken is dat ik vandaag nog leef; en niet zozeer vanwege zijn materiële hulp, maar omdat hij me er door zijn aanwezigheid, door zijn natuurlijke en gewone manier van goed zijn, voortdurend aan herinnerde dat er nog een wereld buiten de onze bestaat, iets en iemand die nog puur en heel is, niet corrupt, niet woest... iets dat moeilijk te definiëren is, een verre mogelijkheid van goedheid, maar waarvoor het de moeite waard was om te overleven. Dankzij Lorenzo slaagde ik erin niet te vergeten dat ik zelf een mens was.[2]" De kleine portie brood redde zijn ziel.

De laatste woorden van St David, de beschermheilige van Wales, waren: Doe eenvoudige dingen goed. Onze hoop is dat alle kleine daden die we tijdens deze synode doen, vruchten zullen dragen die ons voorstellingsvermogen te boven gaan. Op die laatste avond gaf Jezus zichzelf aan de leerlingen: Ik geef mezelf aan jullie'. Laten we tijdens deze synode niet alleen onze woorden en overtuigingen delen, maar ook onszelf, met eucharistische vrijgevigheid. Als we ons hart voor elkaar openen, zullen er wonderlijke dingen gebeuren. De leerlingen verzamelen alle stukjes brood en vis die overblijven na het voeden van de vijfduizend. Niets gaat verloren.

Een laatste punt. Petrus probeert Jezus tegen te houden om naar Jeruzalem te gaan, omdat hij het onzinnig vindt. Het is absurd om daarheen te gaan om gedood te worden. Wanhoop is geen pessimisme. Het is de schrik dat niets meer zin heeft. En hoop is geen optimisme, maar het vertrouwen dat alles wat we meemaken, al onze verwarring en pijn, op de een of andere manier zin zal krijgen. We vertrouwen erop dat, zoals Paulus zegt: "Nu weet ik ten dele; daarna zal ik begrijpen zoals ik begrepen ben" (1 Korintiërs 13.12).

Zinloos geweld vernietigt alle betekenis en doodt onze ziel. Toen de heilige Oscar Romero, de aartsbisschop van San Salvador, de plek bezocht waar het Salvadoriaanse leger een bloedbad aanrichtte, zag hij het lichaam van een jongetje in een greppel liggen: "Het was nog maar een kind, op de bodem van de greppel, met zijn gezicht omhoog. Je kon de kogelgaten zien, de kneuzingen van de slagen, het opgedroogde bloed. Zijn ogen waren open, alsof hij vroeg naar de reden van zijn dood en het niet begreep[3].' Toch was het op dat moment dat Romero de zin van zijn leven ontdekte en de roep om het op te geven. Ja, hij was bang tot het einde. Zijn dode lichaam was doordrenkt met zweet terwijl hij naar de man keek die op het punt stond hem te doden. Maar hij was niet langer de slaaf van de angst.

Ik hoop dat er in deze synode geen geweld zal zijn! Maar vaak zullen we ons waarschijnlijk afvragen wat de zin van dit alles is, maar als we naar Hem en naar elkaar luisteren, zullen we de weg vooruit gaan begrijpen. Dit is ons christelijk getuigenis in een wereld die vaak het vertrouwen heeft verloren dat het menselijk bestaan enige zin heeft. Shakespeare's Macbeth beweert dat het leven slechts een verhaal is, 'verteld door een idioot, vol van geluid en woede, zonder betekenis[4]'. Maar door samen na te denken en te bidden over de grote vraagstukken waar de kerk en de wereld voor staan, getuigen we van onze hoop op de Heer die zin geeft aan elk menselijk leven.

Elke christelijke school is een getuigenis van onze hoop op 'het licht dat schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet overwonnen' (Johannes 1,5). In Bagdad stichtten de Dominicanen een academie die als motto heeft: 'Hier zijn geen vragen verboden'. Midden in een oorlogsgebied getuigt een school van onze hoop dat de onzin van geweld niet het laatste woord zal hebben. Homs in Syrië is een stad die grotendeels verwoest is door zinloos geweld. Maar daar tussen de ruïnes ontdekten we een katholieke school. Hier weigerde de Nederlandse jezuïet Franz van der Lugt te vertrekken ondanks doodsbedreigingen. Hij werd zittend in de tuin doodgeschoten. Maar we vonden een oude Egyptische Jezus die nog steeds les gaf. Hij leidde een nieuwe generatie kinderen op om door te gaan met het proberen zin te geven aan hun leven. Zo ziet hoop eruit.

Dus, mijn broeders en zusters, we kunnen verdeeld zijn door verschillende verwachtingen. Maar als we naar de Heer en naar elkaar luisteren, op zoek om zijn wil voor de Kerk en de wereld te begrijpen, zullen we verenigd worden in een hoop die onze meningsverschillen overstijgt, en aangeraakt worden door degene die Augustinus die 'schoonheid zo oud en zo nieuw' noemde... Ik heb u geproefd en nu honger en dorst naar u; u hebt mij aangeraakt en ik stond in vuur en vlam voor uw vrede'[5] In de volgende sessie zullen we kijken naar een andere manier waarop we verdeeld kunnen zijn, door ons begrip van wat voor soort huis de Kerk is.

[1] Franklin D. Roosevelt

[2] 'Overleven in Auschwitz' The Tablet 21 januari 2006

[3] Scott Wright Oscar Romero en de gemeenschap van heiligen Orbis New York 2009 p.37

[4] Macbeth akte 5, scène 5

[5] Belijdenissen, Bk 7.27, brevierlezing voor zijn feest.

Thuis in God en God thuis in ons

De tweede meditatie van de Pater Timothy Radcliffe, voor deelnemers aan het synodaal overleg concentreerde zich op het thema: 'Thuis in God en God thuis in ons'.

We gaan naar deze synode met tegenstrijdige verwachtingen. Maar dit hoeft geen onoverkomelijk obstakel te zijn. We zijn verenigd in de hoop van de Eucharistie, een hoop die alles waar we naar verlangen omarmt en overstijgt.

Maar er is nog een andere bron van spanning. Soms botsen onze opvattingen over de Kerk als ons thuis. Elk levend wezen heeft een thuis nodig om tot bloei te komen. Vissen hebben water nodig en vogels hebben een nest nodig. Zonder thuis kunnen we niet leven. Verschillende culturen hebben verschillende opvattingen over thuis. Het Instrumentum Laboris vertelt ons dat "Azië het beeld voorstelde van de persoon die zijn of haar schoenen uittrekt om over de drempel te stappen als teken van de nederigheid waarmee we ons voorbereiden om God en onze naaste te ontmoeten. Oceanië stelde het beeld van de boot voor en Afrika stelde het beeld voor van de Kerk als de familie van God, die in staat is al haar leden in al hun verscheidenheid toe te laten en welkom te heten". (B 1.2). Maar al deze beelden laten zien dat we ergens moeten zijn waar we zowel geaccepteerd als uitgedaagd worden. Thuis worden we bevestigd zoals we zijn en uitgenodigd om meer te zijn. Thuis is waar we gekend, geliefd en veilig zijn, maar ook uitgedaagd worden om het avontuur van het geloof aan te gaan.

We moeten de kerk vernieuwen als ons gemeenschappelijke thuis als we willen spreken tot een wereld die lijdt onder een crisis van dakloosheid. We verbruiken ons kleine planetaire thuis. Er zijn meer dan 350 miljoen migranten op de vlucht voor oorlog en geweld. Duizenden sterven terwijl ze de zee oversteken op zoek naar een thuis. Niemand van ons kan zich helemaal thuis voelen als zij dat ook niet zijn. Zelfs in rijke landen slapen miljoenen op straat. Jonge mensen kunnen zich vaak geen huis veroorloven. Overal heerst een verschrikkelijke geestelijke dakloosheid. Acut individualisme, het uiteenvallen van het gezin, steeds grotere ongelijkheid betekenen dat we worden geteisterd door een tsunami van eenzaamheid. Zelfmoorden nemen toe omdat je zonder een thuis, fysiek en spiritueel, niet kunt leven. Liefhebben is thuiskomen bij iemand.

Dus wat leert deze scène van de Gedaanteverandering ons over ons thuis, zowel in de Kerk als in onze ontheemde wereld? Jezus nodigt zijn diepste vriendenkring uit om samen met hem van dit intieme moment te genieten. Ook zij zullen bij hem zijn in de Hof van Getsemane. Dit is de binnenste kring van degenen bij wie Jezus het meest thuis is. Op de berg geeft hij hun een visioen van zijn heerlijkheid. Petrus wil zich aan dit moment vastklampen. Rabbi, het is goed voor ons om hier te zijn; laten we drie woningen maken, één voor u, één voor Mozes en één voor Elia'. Hij is aangekomen en wil dat dit intieme moment beklijft. Maar zij horen de stem van de Vader. 'Luister naar hem!' Ze moeten de berg afdalen

en naar Jeruzalem lopen, niet wetend wat hen te wachten staat. Ze zullen worden verspreid en naar de uiteinden van de aarde worden gestuurd om getuigen te zijn van ons uiteindelijke thuis, het Koninkrijk. Dus hier zien we twee opvattingen van thuis: de binnenste cirkel die thuis is bij Jezus op de berg en de oproep naar ons uiteindelijke thuis, het Koninkrijk waar iedereen bij zal horen.

Soortgelijke verschillende interpretaties van de kerk als thuis verscheuren ons vandaag de dag. Voor sommigen wordt ze gedefinieerd door haar oude tradities en devoties, haar geërfde structuren en taal, de Kerk waarmee we zijn opgegroeid en waar we van houden. Het geeft ons een duidelijke christelijke identiteit. Voor anderen lijkt de huidige Kerk geen veilig thuis te zijn. Ze wordt ervaren als exclusief en marginaliseert veel mensen, vrouwen, gescheiden en hertrouwde mensen. Voor sommigen is ze te westers, te eurocentrisch. Het Instrumentum Laboris noemt ook homo's en mensen in polygame huwelijken. Zij verlangen naar een vernieuwde Kerk waarin zij zich volledig thuis voelen, erkend, bevestigd en veilig. Voor sommigen wordt het idee van een universeel welkom, waarin iedereen wordt geaccepteerd ongeacht wie hij of zij is, ervaren als destructief voor de identiteit van de kerk. Zoals in een negentiende-eeuws Engels liedje: 'If everybody is somebody then nobody is anybody.'^[1] Zij geloven dat identiteit om grenzen vraagt. Maar voor anderen is het juist de kern van de identiteit van de Kerk om open te zijn. Paus Franciscus zei: 'De Kerk is geroepen om het huis van de Vader te zijn, met deuren die altijd wijd openstaan ... waar plaats is voor iedereen, met al zijn problemen en om zich te bewegen naar hen die de behoefte voelen om hun geloofsweg weer op te pakken.'^[2]

Deze spanning is altijd de kern van ons geloof geweest, sinds Abraham Ur verliet. Het Oude Testament houdt twee dingen in voortdurende spanning: het idee van uitverkiezing, Gods uitverkoren volk, het volk bij wie God woont. Dit is een identiteit die gekoesterd wordt. Maar ook universalisme, openheid naar alle volken, een identiteit die nog ontdekt moet worden.

Christelijke identiteit is zowel bekend als onbekend, gegeven en te zoeken. Johannes zegt: 'Geliefden, we zijn nu Gods kinderen; wat we zullen zijn is nog niet geopenbaard. Wat we wel weten is dit: wanneer hij geopenbaard wordt, zullen we op hem lijken, want dan zullen we hem zien zoals hij is' (1 Johannes 3:1 - 2). We weten wie we zijn en toch weten we niet wie we zullen zijn.

Voor sommigen van ons is de christelijke identiteit boven alles gegeven, de Kerk die we kennen en liefhebben. Voor anderen is de christelijke identiteit altijd voorlopig en ligt ze in het verschiep terwijl we op weg zijn naar het Koninkrijk waarin alle muren zullen vallen. Beide zijn nodig! Als we alleen benadrukken dat onze identiteit gegeven is - Dit is wat het betekent om katholiek te zijn - lopen we het risico een sekte te worden. Als we alleen de nadruk leggen op het avontuur naar een identiteit die nog ontdekt moet worden, lopen we het risico een vage Jezusbeweging te worden. Maar de Kerk is een teken en sacrament van de eenheid van de hele mensheid in Christus (LG. 1) door beide te zijn. We verblijven nu op de berg en proeven de heerlijkheid. Maar we lopen naar Jeruzalem, die eerste synode van de Kerk.

Hoe moeten we deze noodzakelijke spanning beleven? Alle theologie komt voort uit spanning, die de boog buigt om de pijl af te schieten. Deze spanning is de kern van het

evangelie van Johannes. God maakt zijn thuis in ons: 'Zij die mij liefhebben zullen mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hen liefhebben, en wij zullen naar hen toe komen en ons thuis bij hen maken' (14,23). (14,23) Maar Jezus belooft ons ook ons thuis in God: 'In het huis van mijn Vader zijn vele woningen. Als dat niet zo was, zou ik dan gezegd hebben dat ik ga om voor jullie een plaats te bereiden?' (Johannes 14.2).

Als we denken aan de Kerk als thuis, denken sommigen van ons in de eerste plaats aan God die thuiskomt bij ons, en anderen aan ons die thuiskomen in God. Beide zijn waar. We moeten de tent van ons medeleven uitbreiden naar hen die anders denken. We koesteren de intieme cirkel op de berg, maar we komen naar beneden en lopen naar Jeruzalem, zwervers en daklozen. 'Luister naar hem'.

God woont dus eerst bij ons. Het Woord is vlees geworden in een Palestijnse Jood uit de eerste eeuw, opgegroeid in de gewoonten en tradities van zijn volk. Het Woord wordt vlees in elk van onze culturen. Op Italiaanse schilderijen van de Annunciatie zien we prachtige huizen van marmer, met ramen die uitkijken op olijfbomen en tuinen met rozen en lelies. Nederlandse en Vlaamse schilders tonen Maria bij een warm fornuis, goed ingepakt om de kou buiten te houden. Wat voor huis je ook hebt, God komt er wonen. Dertig stille jaren lang woonde God in Nazareth: een onbelangrijk achterland. Nathaniel riep vol afschuw uit: 'Kan er iets goeds komen uit Nazareth' (Johannes 1.46). Filippus antwoordt slechts: 'Kom en zie.' Al onze huizen zijn Nazareth, waar God woont. Charles de Foucauld zei: "Laat Nazareth je voorbeeld zijn, in al zijn eenvoud en breedte... Het leven van Nazareth kan overal geleefd worden. Leef het waar het het nuttigst is voor je naaste.[3]' Waar we ook zijn en wat we ook gedaan hebben, God komt om te blijven: 'Zie Ik sta aan de deur en klop. Als je mijn stem hoort en de deur opent, zal ik bij je binnenkomen en met je eten, en jij met mij' (Openb. 3,20).

We koesteren dus de plaatsen waar we Emmanuel hebben ontmoet. God met ons'. We houden van de liturgieën waarin we een glimp hebben opgevangen van de goddelijke schoonheid, de kerken uit onze kindertijd, de populaire devoties. Ik hou van de grote Benedictijnse abdij van mijn school, waar ik voor het eerst de deuren van de hemel voelde opengaan. Ieder van ons heeft zijn eigen Mt Tabor, waarop we een glimp hebben opgevangen van de heerlijkheid. We hebben ze nodig. Dus wanneer liturgieën worden veranderd of kerken worden afgebroken, ervaren mensen veel pijn, alsof hun thuis in de Kerk wordt vernietigd. Net als Petrus willen we blijven.

Elke plaatselijke kerk is een thuis voor God. Onze Moeder Maria verscheen in Engeland in Walsingham, het grote middeleeuwse heiligdom, in Lourdes, in Guadalupe in Mexico, in Czestochowa in Polen, in La Vang in Vietnam en Donglu in China. Er is geen Mariaconcurrentie. In Engeland zeggen we: "Het goede nieuws is dat God van je houdt. Het slechte nieuws is dat hij ook van alle anderen houdt. Augustinus zei: God houdt van ieder van ons alsof er maar één van ons is.[4]' . In de Basiliek van Notre Dame d'Afrique in Algiers staat gegraveerd: Priez pour nous et pour les Musulmans' 'Bid voor ons en voor de moslims'.

Vaak vinden priesters het moeilijk om de weg van de synode te bewandelen. Wij geestelijken verzorgen deze gebedshuizen en vieren de liturgieën. Priesters hebben een sterk identiteitsgevoel nodig, een esprit de corps. Maar wie zullen wij zijn in deze Kerk die bevrijd

is van klerikalisme? Hoe kunnen de geestelijken een identiteit omarmen die niet klerikaal is? Dit is een grote uitdaging voor een vernieuwde Kerk. Laten we het zonder angst omarmen, een nieuw broederlijk begrip van het ambtelijk priesterschap! Misschien kunnen we ontdekken hoe dit verlies van identiteit eigenlijk een inherent deel is van onze priesterlijke identiteit. Het is een roeping om voorbij alle identiteiten getrokken te worden, want 'wie we zijn moet nog geopenbaard worden' (1 Johannes 3,2).

God voelt zich nu thuis op plaatsen die de wereld veracht. Onze Dominicaanse broeder Frei Betto beschrijft hoe God thuis kwam in een gevangenis in Brazilië. Sommige Dominicanen werden gevangen gezet vanwege hun verzet tegen de dictatuur (1964-1985). Betto schreef: "Op eerste kerstdag, het feest van Gods thuiskomst, is de vreugde overweldigend. Kerstnacht in de gevangenis... Nu zingt de hele gevangenis, alsof alleen ons lied, gelukkig en vrij, over de hele wereld moet klinken. De vrouwen zingen in hun afdeling, en wij applaudisseren... Iedereen hier weet dat het Kerstmis is, dat er iemand herboren wordt. En met ons lied getuigen we dat ook wij herboren zijn om te vechten voor een wereld zonder tranen, haat of onderdrukking. Het is heel bijzonder om deze jonge gezichten tegen de tralies gedrukt hun liefde te zien zingen. Onvergetelijk. Het is geen gezicht voor onze rechters, of de officier van justitie, of de politie die ons arresteerde. Zij zouden de schoonheid van deze nacht onverdraaglijk vinden. Folteraars vrezen een glimlach, zelfs een zwakke."

Dus we zien de schoonheid van de Heer op onze eigen berg Tabor, waar we, net als Petrus, onze tenten willen opslaan. Goed! Maar 'Luister naar Hem! We genieten van dat moment en dalen dan de berg af en lopen naar Jeruzalem. We moeten in zekere zin thuisloos worden. 'De vossen hebben holen en de vogels van de lucht hebben hun nest, maar de Zoon des mensen heeft nergens om zijn hoofd neer te leggen.' (Lucas 9.58). Ze lopen naar Jeruzalem, de heilige stad waar Gods naam woont. Maar daar sterft Jezus buiten de muren omwille van al die mensen die buiten de muren leven, zoals God zich aan zijn volk openbaarde in de woestijn buiten het kamp. James Alison schreef: 'God is te midden van ons als een uitgeworpene[5]'. 'Daarom heeft ook Jezus buiten de stadspoort geleden om het volk door zijn bloed te heiligen. Laten we daarom tot Hem gaan buiten het kamp en de mishandeling dragen die Hij doorstond.' (Hebreeën 12.12f).

Aartsbisschop Carlos Aspiroz da Costa schreef aan de Dominicaanse Familie toen hij Magister was: 'Buiten het kamp' tussen al die 'anderen' die verbannen zijn naar een plaats buiten het kamp, dat is waar we God ontmoeten. Op pelgrimstocht zijn vraagt om buiten het instituut te gaan, buiten cultureel bepaalde opvattingen en overtuigingen, want het is 'buiten het kamp' dat we een God ontmoeten die niet gecontroleerd kan worden. Het is 'buiten het kamp' dat we de Ander ontmoeten die anders is en dat wij ontdekken wie we zijn en wat we moeten doen.[6] Het is door naar buiten te gaan dat we een thuis bereiken waarin 'er niet langer Jood noch heiden meer is, niet langer slaaf of vrije, niet langer man of vrouw, allen tezamen zijt gij één persoon in Christus Jezus' (Galaten 3,28).

In de jaren tachtig, toen ik nadacht over het antwoord van de kerk op aids, bezocht ik een ziekenhuis in Londen. De arts van dienst vertelde me dat er een jonge man was die vroeg om een priester met de naam Timothy. Door Gods voorzienigheid kon ik hem zalven kort voordat hij stierf. Hij vroeg om een uitvaart in Westminster Cathedral, het centrum van het

katholicisme in Engeland. Hij werd omringd door de gewone mensen die naar die doordeeweekse mis kwamen, maar ook door mensen met aids, verpleegkundigen, artsen en homoseksuele vrienden. Degene die in de periferie had gestaan, vanwege zijn ziekte, vanwege zijn seksuele geaardheid en vooral omdat hij nu dood was, stond nu in het centrum. Hij werd omringd door mensen voor wie de kerk een thuis was en door mensen die normaal gesproken nooit een kerk zouden binnengaan.

Ons leven wordt gevoed door geliefde tradities en devoties. Als ze verloren gaan, treuren we. Maar we moeten ook denken aan al die mensen die zich nog niet thuis voelen in de kerk: vrouwen die het gevoel hebben dat ze niet erkend worden in een patriarchale gemeenschap van oude witte mannen zoals ik! Mensen die vinden dat de Kerk te westers, te Latijns, te koloniaal is. We moeten op weg naar een Kerk waarin zij niet langer aan de rand staan, maar in het midden.

Toen Thomas Merton katholiek werd, ontdekte hij 'God, dat centrum dat overal is en waarvan de omtrek nergens is, die mij vond'. De Kerk vernieuwen is dus als brood bakken. Men verzamelt de randen van het deeg naar het midden en verspreidt vanuit het midden naar de rand en vult het geheel met zuurstof. Men maakt brood door het onderscheid tussen randen en centrum uit te wissen, zodat Gods brood, waarvan het centrum overal is en de omtrek nergens is, ons vindt.

Nog een laatste, zeer kort woord. Keer op keer werd tijdens de voorbereiding op deze synode de vraag gesteld: "Maar hoe kunnen we thuis zijn in de Kerk met het verschrikkelijke schandaal van seksueel misbruik? Voor velen was dit de druppel. Ze hebben hun koffers gepakt en zijn vertrokken. Ik legde deze vraag voor aan een bijeenkomst van katholieke schoolhoofden in Australië, waar de Kerk vreselijk is verminkt door dit schandaal. Hoe konden ze blijven? Hoe konden ze nog thuis zijn?"

Een van hen citeerde Carlo Carretto (1910 - 1988), een kleine broeder van Charles de Foucauld. Wat Carretto zei vat de dubbelzinnigheid van de Kerk samen, mijn thuis en toch nog niet mijn thuis, God openbarend en verhullend.

"Hoezeer moet ik u bekritisieren, mijn kerk, en toch hoeveel houd ik van u! U hebt me meer laten lijden dan wie dan ook en toch heb ik meer aan je te danken dan aan wie ook. Ik zou u graag vernietigd zien en toch heb ik uw aanwezigheid nodig. U hebt me veel schandaal bezorgd en toch bent u de enige die mij uw heiligheid heeft doen begrijpen. ... Ontelbare keren heb ik het gevoel gehad dat ik de deur van mijn ziel in uw gezicht wilde dichtslaan - en toch heb ik elke nacht gebeden dat ik in uw veilige armen zou mogen sterven! Nee, ik kan niet vrij zijn van u, want ik ben één met u, ook al ben ik niet helemaal u. En trouwens - waar zou ik heengaan? Een andere kerk bouwen? Maar ik zou er geen kunnen bouwen zonder dezelfde gebreken, want het zijn mijn eigen gebreken."

Aan het einde van het evangelie van Matteüs zegt Jezus: 'Zie, Ik ben met jullie tot aan het einde der tijden.' Als de Heer blijft, hoe zouden wij dan kunnen gaan? God heeft zichzelf een thuis gemaakt in ons ondanks al onze schandalige beperkingen voor altijd. God blijft in onze Kerk, zelfs met alle corruptie en misbruik. Daarom moeten we blijven. Maar God is bij ons om ons naar buiten te leiden in de wijdere open ruimten van het Koninkrijk. We hebben de

Kerk nodig, ons huidige thuis met al zijn zwakheden, maar ook moeten wij de van de Geest vervulde zuurstof van ons toekomstige thuis zonder grenzen inademen.

[1] W. S. Gilbert, De gondeliers, 1889

[2] Evangelii Gaudium paragraaf 47.

[3] Cathy Wright LSJ St Charles de Foucauld: Zijn leven en spiritualiteit, p.111

[4] Belijdenissen.Boek 3

[5] Jezus kennen p.71

[6] Brief aan de Orde over rondtrekken

Vriendschap

In de nacht voor zijn dood bad Jezus tot zijn Vader: 'Mogen zij één zijn zoals wij één zijn' (Johannes 17,11). Maar vanaf het begin, in bijna elk document van het Nieuwe Testament, zien we dat de discipelen verdeeld zijn, ruzie maken, elkaar excommuniceren. Wij zijn in deze synode bijeen omdat ook wij verdeeld zijn en hopen en bidden om eenheid van hart en geest. Dit zou ons kostbare getuigenis moeten zijn in een wereld die verscheurd wordt door conflicten en ongelijkheid. Het Lichaam van Christus moet de vrede belichamen die Jezus beloofde en waar de wereld naar verlangt.

Gisteren keek ik naar twee bronnen van verdeeldheid: Onze tegenstrijdige hoop en verschillende visies op de Kerk als thuis. Maar het is niet nodig dat deze spanningen ons verscheuren; wij zijn dragers van een hoop die hoop te boven gaat, en het ruime thuis van het Koninkrijk waarin de Heer ons vertelt dat er 'vele woonplaatsen' zijn (Johannes 14,1).

Natuurlijk is niet elke hoop of mening legitiem. Maar orthodoxie is ruim en ketterij is smal. De Heer leidt zijn schapen uit de kleine omheining van de schaapskooi naar de weidse weiden van ons geloof. Met Pasen zal hij ze uit de kleine afgesloten ruimte leiden naar de onbegrensde uitgestrektheid van God, 'Gods overvloed[1]'.

Laten we dus samen naar hem luisteren. Maar hoe? Een Duitse bisschop was bezorgd over 'de bijtende toon' tijdens hun synodale discussies. Hij zei dat ze 'meer leken op een retorische uitwisseling van verbale klappen' dan op een ordelijk debat.'[2] Natuurlijk zijn ordelijke rationele debatten noodzakelijk. Als dominicaan zou ik het belang van de rede nooit kunnen ontkennen! Maar er is meer nodig als we onze verschillen willen overstijgen. De schapen vertrouwen de stem van de Heer omdat het die van een vriend is. Deze synode zal vruchtbaar zijn als ze ons leidt naar een diepere vriendschap met de Heer en met elkaar.

In de nacht voor zijn dood richtte Jezus zich tot de discipelen die op het punt stonden hem te verraden, te verloochenen en in de steek te laten met de woorden: 'Ik noem jullie vrienden' (Johannes 15,15). (Johannes 15,15). We worden omarmd door de helende vriendschap van God die de deuren opent van de gevangenissen die we voor onszelf creëren. "De onzichtbare God spreekt tot mannen en vrouwen als vrienden" (Vaticanum II, Dei Verbum, 2). Hij opende de weg naar de eeuwige vriendschap van de Drie-eenheid. Deze vriendschap werd aangeboden aan zijn leerlingen, aan tollenaars en prostituees, aan wetgeleerden en vreemdelingen. Het was de eerste kennismaking met het Koninkrijk.

Zowel het Oude Testament als het klassieke Griekenland en Rome beschouwden zulke vriendschappen als onmogelijk. Vriendschap was alleen tussen goede mensen. Vriendschap met goddelozen werd onmogelijk geacht. Zoals Psalm 26 zegt: 'Ik haat het gezelschap van boosdoeners en wil niet bij de goddelozen zitten' (v23). De slechten hebben geen vriendschappen omdat ze alleen samenwerken voor slechte daden. Maar onze God was altijd

geneigd tot schokkende vriendschappen. Hij hield van Jakob, de bedrieger; en van David, de moordenaar en overspelige; en van Salomo, de afgodendienaar.

Vriendschap was ook alleen mogelijk tussen gelijken. Maar genade tilt ons op in de goddelijke vriendschap. Aquinas zegt solus Deus deificat, 'alleen God kan ons goddelijk maken'[i] Vandaag is het Feest van de Beschermengelen, die tekenen zijn van de unieke vriendschap die God voor ieder van ons heeft. De Heilige Vader zei op het feest van de Beschermengelen: 'Niemand reist alleen en niemand moet denken dat hij alleen is[3]'. Op onze reis worden we elk omarmd door de goddelijke vriendschap.

Het evangelie verkondigen is nooit alleen maar informatie doorgeven. Het is een daad van vriendschap. Honderd jaar geleden zei Vincent McNabb OP: "Houd van degenen aan wie je predikt. Als je dat niet doet, preek dan niet. Preek tot jezelf. Van de heilige Dominicus werd gezegd dat hij door iedereen geliefd werd omdat hij van iedereen hield. De heilige Catharina van Siena werd omringd door een kring van vrienden: mannen en vrouwen, leken en religieuzen. Zij stonden bekend als de Caterinati, de Catharina-mensen. Martin de Porres wordt vaak afgebeeld met een kat, een hond en een muis die van dezelfde schotel eten. Een goed beeld van het religieuze leven!

In het Oude Testament was vriendschap tussen mannen en vrouwen niet gemakkelijk. Het Koninkrijk brak aan met Jezus omringd door zijn vrienden, mannen en vrouwen. Zelfs vandaag de dag twijfelen veel mensen aan de mogelijkheid van een onschuldige vriendschap tussen mannen en vrouwen. Mannen vrezen beschuldigingen; vrouwen vrezen mannelijk geweld; jongeren vrezen misbruik. Wij zouden de ruimhartige vriendschap van God moeten belichamen.

Daarom verkondigen we het evangelie door vriendschappen die over grenzen heen reiken. God reikte over de scheiding tussen Schepper en schepsel heen. Welke onmogelijke vriendschappen kunnen wij sluiten? Toen de zalige Pierre Claverie in 1981 tot bisschop van Oran in Algerije werd gewijd, zei hij tegen zijn moslimvrienden: "Ik heb ook aan jullie te danken wat ik nu ben. Door samen met jullie Arabisch te leren, heb ik vooral geleerd de taal van het hart te spreken en te begrijpen, de taal van broederlijke vriendschap, waarin rassen en religies met elkaar omgaan... Want ik geloof dat deze vriendschap van God komt en naar God leidt.[4]' Let op, vriendschap maakte hem tot wie hij was!

Voor deze vriendschap werd hij vermoord door terroristen, samen met een jonge moslimvriend, Mohamed Bouckichi. Na zijn zaligverklaring werd er een toneelstuk opgevoerd over hun vriendschap, Pierre et Mohamed. De moeder van Mohamed keek naar het toneelstuk over de dood van haar zoon en kuste de acteur die hem speelde.

Het goede nieuws dat de jongeren van ons willen horen, is dat God hen de hand reikt in vriendschap. Dit zijn de vriendschappen waarnaar ze verlangen en waarnaar ze zoeken op Instagram en TikTok. Toen ik een tiener was, raakte ik bevriend met katholieke priesters. Bij hen ontdekte ik de vreugde van het geloof. Helaas heeft de crisis rond seksueel misbruik zulke vriendschappen verdacht gemaakt. Het is meer dan een seksuele zonde, het is een zonde tegen vriendschap. De diepste cirkel in Dante's Inferno was gereserveerd voor degenen die vriendschap verraden.

De basis van alles wat we in deze synode zullen doen, moeten dus de vriendschappen zijn die we creëren. Het oogt niet bijzonder. Het zal niet de krantenkoppen halen. 'Zijn ze helemaal naar Rome gekomen om vriendschappen te sluiten! Wat een verspilling!' Maar het is door vriendschap dat we de overgang zullen maken van 'ik' naar 'wij' (IL A. 1. 25). Zonder vriendschap zullen we niets bereiken. Toen de Anglicaanse aartsbisschop van Canterbury, Robert Runcie, Johannes Paulus II ontmoette, was hij teleurgesteld dat er geen vooruitgang in de richting van eenheid leek te zijn geboekt. Maar de paus zei hem dat hij vertrouwen moest hebben. Affectieve collegialiteit gaat vooraf aan effectieve collegialiteit.

Het Instrumentum Laboris verwijst naar de eenzaamheid van veel priesters en 'hun behoefte aan zorg, vriendschap en steun.' (B. 2.4., b). Het hart van de roeping van de priester is de kunst van de vriendschap. Dit is de eeuwige, gelijkwaardige vriendschap van onze Drie-enige God. Dan zal al het gif van het klerikalisme wegsmelten. De roeping van het ouderschap kan ook eenzaam zijn en heeft ondersteunende vriendschappen nodig.

Vriendschap is een creatieve taak. In het Engels zeggen we dat we verliefd *worden*, maar vrienden *maken*. Jezus vraagt de wetgeleerde na de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan: "Wie van deze drie mensen heeft zich de naaste gemaakt van de man die in de handen van de rovers viel?" (Lucas 10,36). Hij vertelt de discipelen dat ze vrienden moeten maken door het gebruik van onrechtvaardigde mammon (Lucas 16,9). In de synode hebben we de creatieve taak om onwaarschijnlijke vriendschappen te sluiten, vooral met mensen met wie we het oneens zijn. Als je denkt dat ik onzin uitkraam, kom dan en sluit vriendschap met mij!

Dit klinkt misschien erg! Stel je voor dat ik vastbesloten op je afstorm om je tot vriend te maken. Je zult weg willen rennen! Maar de basis van vriendschap bestaat in gewoon bij elkaar zijn. Het is genieten van de aanwezigheid van een ander. Jezus nodigt zijn intieme kring, Petrus, Jakobus en Johannes, uit om bij hem te zijn op de berg, zoals ze bij hem zullen zijn in de tuin van Getsemane. Na de Hemelvaart zoeken ze iemand om Judas te vervangen, iemand samen met de Heer en met hen is geweest. Petrus zei dat hij 'een van hen moest zijn die ons vergezelden in al de tijd dat de Heer Jezus in en uitging, te beginnen vanaf de doop van Johannes tot de dag dat Hij van ons werd weggenomen' (Handelingen 1,21). De hemel zal er gewoon in bestaan bij de Heer te zijn. Vier keer horen we tijdens de Eucharistie de woorden: 'De Heer zij met u.' Dat is de goddelijke vriendschap. Zuster Wendy Becket beschreef gebed als 'onbeschermd zijn in de aanwezigheid van de Heer'. Er hoeft niets gezegd te worden.

In zijn boek over Spirituele vriendschap schreef St Aelred van Rivaulx, de 12e eeuwse cisterciënzer abt: "Hier zijn we, jij en ik, en ik hoop dat Christus als derde samen met ons is. Niemand kan ons nu onderbreken... Dus kom nu, beste vriend, onthul je hart en spreek je gedachten uit. Durven wij ons uit te spreken?"

In de Algemene Kapittels van de Dominicanen debatteren we natuurlijk en nemen we beslissingen. Maar we bidden en eten ook samen, maken wandelingen, drinken wat en recreëren. We geven elkaar het kostbaarste geschenk: onze tijd. We bouwen een gemeenschappelijk leven op. Dan ontstaan er onwaarschijnlijke vriendschappen. Het zou het

mooiste zijn als we dit zouden doen tijdens deze drie weken van de synode in plaats van aan het eind van de dag onze eigen gescheiden weg te gaan. Laten we hopen dat dit mogelijk zal zijn tijdens de aanstaande zitting van deze synode.

Gods scheppende liefde geeft ons ruimte. Herbert McCabe OP schreef: "De kracht van God is bij uitstek de kracht om dingen toe te laten te zijn. "Laat er licht zijn" - de scheppende kracht is juist de kracht die, omdat ze ertoe leidt dat dingen zijn wat ze zijn, dat personen zijn wie ze zijn, zonder zich in te laten met schepselen. Het is duidelijk dat scheppen niets verandert aan de dingen, het laat ze zichzelf zijn. Creatie is puur en alleen de dingen laten zijn, en onze liefde is daar een vaag beeld van.[5]"

Vaak zijn er geen woorden nodig. Een jonge Algerijnse vrouw genaamd Yasmina liet een kaartje achter bij de plaats waar Pierre Claverie als martelaar het leven liet. Ze schreef erop: 'Deze avond, Vader, heb ik geen woorden. Maar ik heb tranen en hoop.[6]"

Als we op deze manier bij elkaar zijn, zullen we elkaar zien alsof het de eerste keer is! Toen Jezus dineerde met Simon de farizeeër, kwam er een vrouw binnen, mogelijk de plaatselijke prostituee, en wenend waste ze zijn voeten met haar tranen. Simon is geschokt. Ziet Jezus niet wie ze is? Maar Jezus antwoordt: 'Zie je deze vrouw? Ik ben uw huis binnengegaan; u hebt mij geen water gegeven voor mijn voeten, maar zij heeft mijn voeten gebaad met haar tranen en ze afgedroogd met haar haar' (Lucas 7, 44).

Israël had ernaar verlangd om het aangezicht van God te zien. Eeuwenlang had het gezongen: 'Laat uw aangezicht over ons lichten en wij zullen behouden worden.' (Psalm 80). Maar het was onmogelijk om God te zien en te leven. Israël verlangde naar wat ondraaglijk was, het zien van Gods aangezicht. In Jezus werd dit gelaat geopenbaard. De herders konden naar hem kijken als slapende baby in de kribbe en leven. Gods gezicht werd zichtbaar, maar het was God die stierf, de ogen gesloten aan een kruis.

In het Tweede Eucharistisch Gebed bidden we dat de doden verwelkomd mogen worden in het licht van Gods aangezicht. De Menswording is Gods zichtbaarheid. Een oude theoloog, mogelijk de heilige Augustinus, stelt zich een dialoog voor met de Goede Dief die met Jezus stierf. Deze zegt: 'Ik bestudeerde de Schrift niet bijzonder. Ik was een fulltime rover. Maar op een bepaald moment in mijn pijn en isolement zag ik Jezus naar me kijken en in zijn blik begreep ik alles.[7]"

In deze tijd tussen de eerste en tweede komst van Christus moeten we dat gezicht voor elkaar zijn. We zien hen die onzichtbaar zijn en glimlachen naar hen die zich schamen. Een Amerikaanse Dominicaan, Brian Pierce, bezocht een tentoonstelling van foto's van straatkinderen in Lima, Peru. Onder de foto van een jong kind stond het bijschrift: 'Saben que existo pero no me ven.' Ze weten dat ik besta, maar ze zien me niet. Ze weten dat ik besta als een probleem, een last, een statistiek, maar ze zien me niet!

In Zuid-Afrika is een gebruikelijke begroeting 'SAWABONA', 'Ik zie je'. Miljoenen mensen voelen zich onzichtbaar. Niemand kijkt hen met herkenning aan. Vaak komen mensen in de verleiding om geweld te gebruiken, alleen maar opdat mensen tenminste naar hen kijken!

Kijk, ik ben hier! Het voelt beter om als vijand gezien te worden dan helemaal niet gezien te worden.

Thomas Merton ging religieus leven omdat hij wilde ontsnappen aan de slechtheid van de wereld. Maar een paar jaar cisterciënzerleven opende zijn ogen voor de schoonheid en goedheid van mensen. Op een dag vielen op straat de schellen van zijn ogen. Hij schreef in zijn dagboek: "Toen was het alsof ik plotseling de geheime schoonheid van hun harten zag, de diepte van hun harten, waar noch zonde noch begeerte noch zelfkennis kan komen, de kern van hun wezen, de persoon die ieder van hen is in Gods ogen. Konden ze zichzelf maar zien zoals ze werkelijk zijn. Konden we elkaar maar altijd zo zien. Er zou geen oorlog meer zijn, geen haat, geen hebzucht.[8]

Onze wereld hongert naar vriendschap, maar wordt ondermijnd door destructieve trends: De opkomst van het populisme, waarin mensen met elkaar verbonden zijn door simplistische verhalen, gemakkelijke slogans, de blindheid van de menigte. En er is een acuut individualisme, wat betekent dat ik niets heb buiten mijn eigen verhaal. Terry Eagleton schreef: "Reizen zijn niet langer gemeenschappelijk maar op maat gemaakt, meer als een vorm van liften dan als een busreis. Ze zijn niet langer massaproducten maar worden voor het grootste deel alleen ondernomen. De wereld staat niet langer open voor verhalen, wat betekent dat je je leven kunt verzinnen terwijl je onderweg bent." [9] Maar 'mijn verhaal' is ons verhaal, het evangelieverhaal dat op wonderbaarlijk verschillende manieren kan worden verteld.

Een laatste korte opmerking... C. S. Lewis zei dat geliefden naar elkaar kijken, maar vrienden kijken in dezelfde richting. Ze kunnen het oneens zijn met elkaar, maar ze delen tenminste enkele van dezelfde vragen. Ik citeer: "'Geef je om dezelfde waarheid?' De [persoon] die het met ons eens is dat een bepaalde vraag, die door anderen van weinig belang wordt geacht, van groot belang is, kan onze vriend zijn. Hij hoeft het niet met ons eens te zijn over het antwoord.[10]'

Het moedigste wat we in deze synode kunnen doen, is eerlijk zijn over onze twijfels en vragen aan elkaar, de vragen waarop we geen duidelijke antwoorden hebben. Dan zullen we elkaar naderen als medezoekers, bedelaars naar de waarheid. In Don Quichotte van Graham Greene viere een Spaanse katholieke priester en een communistische burgemeester samen vakantie. Op een dag durven ze hun twijfels te delen. De priester zegt: "Het is vreemd hoe het delen van een gevoel van twijfel mensen misschien nog wel meer bij elkaar kan brengen dan het delen van een geloof. De gelovige zal met een andere gelovige vechten over het geringste verschil; wie twijfelt vecht alleen met zichzelf.[11]'

Paus Franciscus zei in zijn dialoog met rabbijn Skorka: 'De grote leiders van het volk van God waren mensen die ruimte lieten voor twijfel...Wie een leider van het volk van God wil zijn, moet God de ruimte geven; daarom is het uiteindelijk heel zuiverend te krimpen, terug te trekken in zichzelf met twijfel, innerlijk duisternis te ervaren, niet weten wat te doen. De slechte leider is degene die zelfverzekerd en koppig is. Een van de kenmerken van een slechte leider is om buitensporig normatief te zijn vanwege zijn zelfverzekerdheid.[12] (On Heaven and earth, 52)

Als er geen gedeelde zorg is voor de waarheid, welke basis is er dan voor vriendschap? Vriendschap is moeilijk in onze samenleving, deels omdat de samenleving ofwel het vertrouwen in de waarheid heeft verloren, ofwel zich vastklampt aan bekrompen fundamentalistische waarheden waarover niet gediscussieerd kan worden. Solzjenitsyn zei 'één woord van de waarheid weegt zwaarder dan de hele wereld.[13]' Een van mijn broeders die in een bus reisde, hoorde twee vrouwen op de stoelen voor hem zitten. De ene klaagde over het lijden dat ze moest doorstaan. De andere zei: "Mijn liefste, je moet er filosofisch over zijn." "Wat betekent 'filosofisch'?" "Het betekent dat je er niet over nadenkt."

Vriendschap bloeit op als we onze twijfels durven delen en samen op zoek gaan naar de waarheid. Wat heeft het voor zin om te praten met mensen die alles al weten of het er helemaal mee eens zijn? Maar hoe moeten we dat doen? Dat is het onderwerp van de volgende conferentie.

[1] Vroegste gebruik gevonden bij Thomas Bacon (1512/13-1567)

[2] De Tablet, Christa Pongratz-Lippitt 20 maart 2023

[3] Homilie voor het Feest van de Beschermengelen, 2014

[4] Kardinaal Murphy O'Connor, Een leven uitgestort, p. viii

[5] God Matters, Darton, Longman and Todd, Londen, 1987, p. 108

[6] Paul Murray OP, Littekens: Essays, gedichten en meditatie over lijden, Bloomsbury 2014, p. 47

[7] Geciteerd door Paul Murray OP, Littekens p. 143

[8] Geciteerd Willam H. Shannon Zaden van vrede: Contemplatie en geweldloosheid New York 1996 p. 63

[9] Terry Eagleton, "What's Your Story?", in London Review of Books, 16 februari 2023 <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v45/n04/terry-eagleton/what-s-your-story>

[10] P. 66

[11] Monseigneur Quichot, New York: Penguin Classics [1982] 2008, pg. 41

[12] Bergoglio, Jorge Mario en Abraham Skorka. Over hemel en aarde. New York: Image [2010] 2013, p. 52, geciteerd in Marc Bosco, SJ, 'Colouring Catholicism: Greene in the Age of Pope Francis'.

[13] Nobelprijs toespraak 1970 'Een woord van waarheid'.

Gesprek onderweg naar Emmaüs

We zijn geroepen om de synodale weg in vriendschap te bewandelen. Anders komen we nergens. Vriendschap, met God en met elkaar, is geworteld in de vreugde van het samenzijn, maar we hebben woorden nodig. In Caesarea Filippi liep het gesprek vast. Jezus had Petrus 'Satan' genoemd, vijand. Op de berg weet Petrus nog niet wat hij moet zeggen, maar ze beginnen naar Jezus te luisteren en zo kan het gesprek opnieuw beginnen als ze naar Jeruzalem reizen.

Onderweg maken de discipelen ruzie, begrijpen Jezus verkeerd en laten hem uiteindelijk in de steek. De stilte keert terug. Maar de verrezen Heer verschijnt en geeft hen woorden van genezing voor hun onderling gesprek. Ook wij hebben helende woorden nodig die de grenzen over te steken die ons van elkaar scheiden: de ideologische grenzen van links en rechts, de culturele grenzen die het ene continent van het andere scheiden, de spanningen die mannen en vrouwen soms van elkaar scheiden. Gedeelde woorden zijn het levenssap van onze Kerk. We moeten ze vinden omwille van onze wereld waarin geweld wordt aangewakkerd door het onvermogen van de mensheid om te luisteren. Gesprek leidt tot bekering.

Hoe moeten gesprekken beginnen? In Genesis is er na de zondeval een vreselijke stilte. De stille gemeenschap van Eden is de stilte van schaamte geworden. Adam en Eva verstoppelen zich. Hoe kan God die kloof overbruggen? God wacht geduldig tot ze kleren hebben aangetrokken om hun verlegenheid te verbergen. Nu zijn ze klaar voor het eerste gesprek in de Bijbel. De stilte wordt verbroken met een eenvoudige vraag: "Waar ben je? Het is geen verzoek om informatie. Het is een uitnodiging.

Misschien is dit de eerste vraag waarmee we de stilte die ons scheidt, moeten doorbreken. Niet: 'Waarom heb je deze belachelijke opvattingen over liturgie?' Of 'Waarom ben je een ketter of een patriarchale dinosaurus?' of 'Waarom ben je doof voor mij?' Maar 'Waar ben je?' 'Waar maak je je zorgen over?' Dit is wie ik ben. God nodigt Adam en Eva uit om uit hun schuilplaats te komen en zich te laten zien. Als ook wij in het licht te treden en ons laten zien zoals we zijn, zullen we woorden voor elkaar vinden. Bij de voorbereiding van deze synode zijn het vaak de geestelijken geweest die het meest terughoudend zijn geweest om in het licht te treden en hun zorgen en twijfels te delen. Misschien zijn we bang om in ons blootje gezien te worden. Hoe kunnen we elkaar aanmoedigen om niet bang te zijn voor naaktheid?

Na de opstanding wordt de stilte van het graf opnieuw verbroken met vragen. In het evangelie van Johannes: 'Waarom ween je?' In Lucas: 'Waarom zoek je naar de levende onder de doden?' Wanneer de leerlingen naar Emmaüs vluchten, zijn ze vervuld van woede en teleurstelling. De vrouwen beweren de Heer gezien te hebben, maar het waren slechts

vrouwen. Zoals vandaag de dag vrouwen soms niet lijken te tellen! De leerlingen rennen weg van de gemeenschap van de Kerk, zoals zoveel mensen vandaag de dag. Jezus verspert hen de weg niet en hij veroordeelt hen ook niet. Hij vraagt: 'Waar hebben jullie het over?' Wat zijn de hoop en teleurstellingen die je hart beroeren? De leerlingen spreken op boze toon. Het Grieks betekent letterlijk: 'Wat zijn dat voor woorden die jullie naar elkaar *smijten*?' Daarom nodigt Jezus hen uit om hun woede te delen. Ze hadden gehoopt dat Jezus degene zou zijn die Israël zou verlossen, maar ze hadden het mis. Hij faalde. Dus loopt hij met hen mee en stelt zichzelf open voor hun woede en angst.

Onze wereld is gevuld met woede. Wij spreken over de politiek van de woede. Een recent boek heet *American Rage*. Deze woede infecteert ook onze Kerk. Een terechte woede over het seksueel misbruik van kinderen. Woede over de positie van vrouwen in de kerk. Woede over die vreselijke conservatieven of vreselijke liberalen. Durven wij, net als Jezus, elkaar te vragen: 'Waar hebben jullie het over? Waarom ben je boos? Durven we het antwoord te horen? Soms word ik het beu om naar al deze woede te luisteren. Ik kan het niet verdragen om nog meer te horen. Maar luisteren moet ik net als Jezus, op de weg naar Emmaüs.

Veel mensen hopen dat tijdens deze synode hun stem zal worden gehoord. Ze voelen zich genegeerd en stemloos. Ze hebben gelijk. Maar we zullen alleen een stem hebben als we eerst luisteren. God roept mensen bij hun naam. Abraham, Abraham; Mozes, Samuël. Ze antwoorden met het prachtige Hebreeuwse woord *Hinneni*, 'Hier ben ik'. De basis van ons bestaan is dat God ieder van ons bij naam aanspreekt, en wij luisteren. Niet het cartesiaanse 'ik denk dus ik ben' maar *ik luister* dus ik ben. Wij zijn hier om naar de Heer en naar elkaar te luisteren. Zoals ze zeggen: we hebben twee oren, maar slechts één mond! Pas na het luisteren komt het spreken.

Wij luisteren niet alleen naar wat mensen zeggen, maar ook naar wat ze *proberen* te zeggen. We luisteren naar de onuitgesproken woorden, de woorden waarnaar ze zoeken. Er is een Siciliaans gezegde: 'La miglior parola è quella che non si dice'[1] 'Het beste woord is het woord dat niet wordt gesproken'. We luisteren naar hun gelijk, naar hun kern van waarheid, zelfs als wat ze zeggen verkeerd is. Wij luisteren met hoop en niet met minachting. We hadden één regel op de Generale Raad van de Dominicaanse Orde. Wat de broeders zeiden was nooit onzin. Het kan berusten op verkeerde informatie, onlogisch en zelfs verkeerd zijn. Maar ergens in hun verkeerde woorden schuilt een waarheid die ik moet horen. Wij zijn bedelmonniken op zoek naar de waarheid. De eerste broeders zeiden over de heilige Dominicus dat 'hij alles begreep in de nederigheid van zijn intelligentie'[2].

Misschien hebben religieuze ordes de Kerk iets te leren over de kunst van het gesprek. Sint-Benedictus leert ons consensus te zoeken; Sint-Dominicus houdt van debat, Sint-Catharina van Siena houdt van gesprekken, en Sint-Ignatius van Loyola, van de kunst van het onderscheiden. St Philip Neri, van de rol van het lachen.

Als we *echt* luisteren, zullen onze kant-en-klare antwoorden verdampen. We zullen tot zwijgen worden gebracht en geen woorden meer hebben, net als Zacharias voordat hij in gezang uitbrak. Als ik niet weet hoe ik moet reageren op de pijn of de verwarring van mijn

zuster of broeder, moet ik me tot de Heer wenden en om woorden vragen. Dan kan het gesprek beginnen.

Een gesprek vereist een fantasierijke sprong in de ervaring van de ander. Om met hun ogen te kijken en met hun oren te horen. We moeten in hun huid kruipen. Uit welke ervaringen komen hun woorden voort? Welke pijn of hoop dragen zij met zich mee? Welke reis zijn ze aan het maken?

Er was een verhit debat over preken op een Dominicaanse Generaal Kapittel over de aard van preken, altijd een actueel onderwerp voor Dominicanen! In het document dat aan het kapittel werd voorgesteld, werd preken opgevat als een dialoog: we verkondigen ons geloof door in gesprek te gaan. Maar sommige kapittelleden waren het daar absoluut niet mee eens en voerden aan dat dit op de rand van relativisme stond. Ze zeiden: 'We moeten de waarheid vrijmoedig durven prediken'. Langzaam werd het duidelijk dat de ruziënde broeders vanuit totaal verschillende ervaringen spraken.

Het document was geschreven door een broeder uit Pakistan, waar het christendom noodzakelijkerwijs in een voortdurende dialoog met de islam verkeert. In Azië is er geen prediking zonder dialoog. De broeders die krachtig tegen het document reageerden, kwamen voornamelijk uit de voormalige Sovjet-Unie. Voor hen had het idee van een dialoog met degenen die hen gevangen hadden gezet geen zin. Om het meningsverschil te boven te komen was rationeel argumenteren noodzakelijk, maar niet genoeg. Je moest je *voorstellen* waarom de ander aan zijn of haar standpunt vasthield. Welke ervaring heeft hen tot deze visie gebracht? Welke wonden dragen zij? Wat is hun vreugde?

Dit vereiste luisteren met al je verbeeldingskracht. Liefde is altijd de triomf van de verbeelding, zoals haat een mislukking van de verbeelding is. Haat is abstract. Liefde is bijzonder. In Graham Greene's roman *The Power and the Glory* zegt de held, een arme, zwakke priester: 'Als je de lijnen in de ooghoeken zag, de vorm van de mond, hoe het haar groeide, was het onmogelijk om te haten. Haat was gewoon een mislukking van de verbeelding.' We moeten niet alleen over de grenzen van links en rechts heen springen, of over culturele grenzen heen, maar ook over generatiegrenzen heen. Ik heb het voorrecht om samen te leven met jonge Dominicanen wier geloofsreis anders is dan de mijne. Veel religieuzen en priesters van mijn generatie zijn opgegroeid in sterk katholieke gezinnen. Het geloof drong diep door in ons dagelijks leven. Het avontuur van het Tweede Vaticaans Concilie bestond erin de seculiere wereld te bereiken. Franse priesters gingen in fabrieken werken. We legden het habijt af en dompelden ons onder in de wereld. Een boze zuster, die zag dat ik mijn habijt droeg, barstte uit: 'Waarom draag je dat oude ding nog steeds?'

Tegenwoordig groeien veel jonge mensen – vooral in het Westen, maar steeds vaker overal – op in een seculiere wereld, agnostisch of zelfs atheïstisch. Hun avontuur is de ontdekking van het evangelie, de Kerk en de traditie. Ze trekken het habijt graag aan. Onze reizen zijn tegengesteld maar niet tegenstrijdig. Net als Jezus moet ik met hen meegaan en leren wat hun hart opwindt. 'Waar heb je het over?' Welke films kijk je? Van welke muziek hou je? Dan vinden we woorden voor elkaar.

Ik moet me voorstellen hoe ze mij *zien*! Wie ben ik in hun blik? Ik fietste eens door Saigon met een groep jonge Vietnamese Dominicaanse studenten. Dit was lang voordat toeristen gemeengoed werden. We sloegen de hoek om en daar stond een groep westerse toeristen. Ze zagen er zo groot en dik uit en hadden een vreemde, lelijke kleur. Wat een vreemde mensen. Toen besepte ik dat ik er ook zo uitzag!

Terwijl de leerlingen naar Emmaüs lopen, luisteren ze naar deze vreemdeling die hen dwazen noemt en hen tegenspreekt. Hij is ook boos! Maar ze beginnen zich te verheugen in zijn woorden. Hun hart brandt in hen. Kunnen we tijdens de synode het extatische plezier leren van onenigheid die tot inzicht leidt? Hugo Rahner, de jongere broer van Karl (en veel gemakkelijker te begrijpen) schreef een boek over *homo ludens*, speelse mensheid[3]. Laten we spelenderwijs met elkaar leren praten! Zoals Jezus en de Samaritaanse vrouw bij de put doen in Johannes 4. In de eerste lezing van vandaag horen we dat in de volheid van de tijd 'de stad gevuld zal zijn met jongens en meisjes die op straat spelen.' (Zacharia 8:5) Het evangelie nodigt ons *allemaal* uit om kinderen te worden: 'Amen, ik zeg jullie tenzij u zich omkeert en als kinderen wordt, zult u het Koninkrijk der hemelen niet binnengaan' (Matteüs 18.3). Wij bereiden ons voor op het Koninkrijk door speels, kinderlijk maar niet kinderachtig te worden. Soms worden wij in de kerk gekweld door een saaie, vreugdeloze ernst. Geen wonder dat mensen zich vervelen!

In de nacht van het nieuwe millennium, terwijl ik in Ivoorkust zat te wachten op een vlucht naar Angola, zat ik in het donker met onze Dominicaanse studenten, onder het genot van een biertje, ongedwongen te praten over wat ons het meest dierbaar was. We genoten van het plezier om verschillend te zijn, om verschillende verwachtingen te koesteren. Het genot van verschil! Ik was bang dat ik het vliegtuig zou missen, maar het was drie dagen te laat! Verschil is vruchtbaar, leven gevend. Ieder van ons is de vrucht van het prachtige verschil tussen mannen en vrouwen. Als we vluchten voor verschillen, zullen we onvruchtbaar en kinderloos zijn, zowel thuis als in onze kerk. Nogmaals, danken wij alle ouders in deze Synode! Gezinnen kunnen de kerk veel leren over hoe om te gaan met verschillen. Ouders leren hoe de hand uit te strekken naar kinderen die onbegrijpelijke keuzes maken en toch weten dat ze nog een thuis hebben.

Als we er plezier in kunnen vinden ons voor te stellen waarom onze zusters en broeders standpunten koesteren die we vreemd vinden, dan zal er een nieuwe lente beginnen in de Kerk. De Heilige Geest zal ons de gave geven om andere talen te spreken.

Merk op dat Jezus niet probeert het gesprek te beheersen. Hij vraagt waar *zij* het over hebben; hij gaat waar *zij* heen gaan, niet waar hij heen wil; hij accepteert *hun* gastvrijheid. Een echt gesprek kan niet worden gecontroleerd. Je geeft je over aan de richting ervan. We kunnen niet voorspellen waar het ons zal brengen, naar Emmaüs of Jeruzalem. Waar zal deze synode de Kerk heen leiden? Als we het van tevoren wisten, zou het houden ervan geen zin hebben! Laten wij ons verrassen!

Een echt gesprek is daarom riskant. Als we ons openstellen voor anderen in een vrij gesprek, zullen een verandering ondergaan. Elke diepgaande vriendschap brengt een dimensie van mijn leven en identiteit tot leven die nog nooit eerder heeft bestaan. Ik word iemand die ik

nog nooit eerder ben geweest. Ik ben opgegroeid in een prachtig conservatief katholiek gezin. Toen ik dominicaan werd, raakte ik bevriend met mensen met een andere achtergrond, een totaal andere politiek, wat mijn familie verontrustend vond! Wie was ik dan toen ik naar huis ging om bij mijn familie te logeren? Hoe verzoende ik de persoon die ik was met hen en de persoon die ik aan het worden was met de Dominicanen?

Elk jaar maak ik kennis met pas ingetreden Dominicanen met verschillende overtuigingen en verschillende manieren om de wereld te zien. Als ik mezelf in vriendschap voor hen openstel, wie zal ik dan worden? Zelfs op mijn hoge leeftijd moet mijn identiteit open blijven. In Madeleine Thien's roman over Chinese immigranten in de VS, *Do Not Say We Have Nothing*, zegt een van de personages: 'Probeer nooit slechts één ding te zijn, een ongebroken mens. Als zoveel mensen van je houden, kun je dan echt één ding zijn?'[4] Als we ons openstellen voor meerdere vriendschappen, zullen we geen nette, strak gedefinieerde identiteit hebben. Als we ons tijdens deze synode voor elkaar openstellen, zullen we allemaal een verandering ondergaan. Het zal een beetje doodgaan en verrijzen worden.

Een Filipijnse Dominicaanse novicemeester had een briefje op zijn deur: "Sorry, werk in uitvoering." De samenhang zullen wij in de toekomst ontdekken, in het Koninkrijk. Dan zullen de wolf en het lam *in* ieder van ons vrede met elkaar hebben. Als we nu gesloten, vaste identiteiten hebben die in steen zijn geschreven, zullen we nooit het avontuur van nieuwe vriendschappen kennen die nieuwe dimensies zullen ontfouwen van wie we zijn. Wij zullen niet openstaan voor de ruime vriendschap van de Heer.

Als ze Emmaüs bereiken, eindigt de vlucht vanuit Jeruzalem. Jezus kijkt alsof hij verder wil gaan, maar met glorieuze ironie nodigen ze de Heer van de Sabbat uit om bij hen te rusten. 'Blijf bij ons, want het is bijna avond en de dag is bijna voorbij.' (Lukas 24:29). Jezus aanvaardt hun gastvrijheid zoals de drie vreemdelingen in Genesis 18 de gastvrijheid van Abraham aanvaardden. God is onze gast. Ook wij moeten de nederigheid hebben om gasten te zijn. De Duitse inzending zei dat we 'de comfortabele positie moeten verlaten van degenen die gastvrijheid verlenen. We moeten het onszelf gunnen te worden verwelkomd in het bestaan van wie onze metgezellen zijn op de reis van de mensheid'.

Marie-Dominique Chenu OP, de grootvader van het Tweede Vaticaans Concilie, ging de meeste avonden uit, zelfs toen hij tachtig was. Hij ging erop uit om te luisteren naar vakbondsleiders, academici, kunstenaars, families en hun gastvrijheid te genieten. 's Avonds dronken we een biertje en vroeg hij: 'Wat heb je vandaag geleerd? Met wie heb je aan tafel gezeten? Welke gaven heb je ontvangen?' De Kerk op elk continent heeft gaven voor de universele Kerk. Om maar één voorbeeld te noemen: mijn broeders in Latijns-Amerika leerden mij mijn oren te openen voor de woorden van de armen, vooral onze geliefde broeder Gustavo Gutiérrez. Zullen we ze deze maand in onze debatten horen? Wat zullen we leren van onze broeders en zusters in Azië en Afrika?

'Toen hij bij hen aan tafel zat, nam hij het brood, zegende het, brak het en gaf het aan hen. Toen werden hun ogen geopend, herkenden ze hem en verdween hij uit hun zicht.' (Lukas 24:29). Hun ogen werden geopend. We hoorden die zin voor het eerst toen Adam en Eva de vrucht van de Boom des Levens namen, en hun ogen opengingen en ze wisten dat ze naakt

waren. Dit is de reden waarom sommige commentatoren uit de oudheid de Emmaüsgangers zagen als Cleopas en zijn vrouw, een getrouwd stel, een nieuwe Adam en Eva. Nu eten ze het brood des levens.

Nog een laatste kleine gedachte: wanneer Jezus uit hun zicht verdwijnt, zeggen ze: ‘Brandde ons hart niet in ons toen Hij onderweg met ons sprak?’ (Lukas 24:32) Het is alsof ze zich pas *na afloop* bewust worden van de vreugde die ze hadden toen ze met de Heer wandelden. De heilige John Henry Newman zei dat we ons er pas bij de terugblik op ons leven bewust van worden hoe God altijd bij ons was. Ik bid dat dit ook onze ervaring zal zijn.

Tijdens deze Synode zullen wij zijn als deze leerlingen. Soms zijn we ons niet bewust van de genade van de Heer die in ons werkt en denken we zelfs dat het allemaal tijdverspilling is. Maar ik bid God dat we achteraf, als we terugkijken, ons ervan bewust zullen worden dat God altijd bij ons was en dat ons hart in ons brandde.

[1] “La meglio parola è chiddra chi nun si dici”

[2] ‘humili cordis intelligentia’[2]

[3] Man at Play or Did you ever practice eutrapelia? Translated by Brian Battershaw and Edward Quinn, Compass Books, London, 1965

[4] Granta, London 2016, p. 457

=====

Gezag

Er kan geen vruchtbaar gesprek tussen ons plaatsvinden tenzij we erkennen dat ieder van ons met gezag spreekt. We zijn allemaal in Christus gedoopt: priester, profeet en koning. De Internationale Theologische Commissie voor de *sensus fidei* citeert Johannes: 'Jullie zijn gezalfd door de Heilige, en jullie hebben allemaal kennis', 'de zalving die jullie van [Christus] hebben ontvangen, blijft in jullie, en dus hebben jullie niemand nodig om jullie te onderwijzen', 'zijn zalving leert u over alle dingen' (1Joh 2:20, 27).

Veel leken zijn tijdens de voorbereiding van deze synode verbaasd geweest toen ze merkten dat er voor het eerst naar hen werd geluisterd. Ze hadden aan hun eigen gezag getwijfeld en vroegen: 'Kan ik echt iets aanbieden?' (B.2.53). Maar het zijn niet alleen de leken die geen gezag hebben. De hele Kerk wordt geteisterd door een gezagscrisis. Een Aziatische aartsbisschop klaagde dat hij geen gezag had. Hij zei: 'De priesters zijn allemaal onafhankelijke baronnen, die geen notitie van mij nemen.' Ook veel priesters zeggen dat ze alle gezag hebben verloren. De crisis rond seksueel misbruik heeft ons in diskrediet gebracht.

Onze hele wereld lijdt aan een gezagscrisis. Alle instituties hebben hun gezag verloren. Politici, de wet, de pers hebben allemaal het gevoel gehad dat het gezag wegbeide. Gezag lijkt altijd van andere mensen te zijn: óf dictators die op veel plekken aan de macht komen, óf de nieuwe media, óf beroemdheden en influencers. De wereld hongert naar stemmen die met gezag zullen spreken over de betekenis van ons leven. Gevaarlijke stemmen dreigen het vacuüm op te vullen. Het is een wereld die niet wordt aangedreven door gezag, maar door contracten – zelfs in het gezin, de universiteit en de kerk.

Dus hoe kan de Kerk het gezag terugkrijgen en spreken tot onze wereld die hongert naar stemmen die waar klinken? Lukas vertelt ons dat toen Jezus onderwees, 'ze verbaasd waren over zijn onderwijs, omdat hij met gezag sprak' (Lukas 4:32). Hij beveelt de demonen en zij gehoorzamen. Zelfs de wind en de zee gehoorzamen hem. Hij heeft zelfs de bevoegdheid om zijn overleden vriend tot leven te roepen: 'Lazarus, kom naar buiten.' (Johannes 11.43). Bijna de laatste woorden van het Matteüsevangelie: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.'

Maar halverwege de synoptische evangeliën, in Caesarea Filippi, is er een enorme gezagscrisis, waarbij onze hedendaagse crisis op niets lijkt! Hij vertelt aan zijn naaste vrienden dat hij naar Jeruzalem moet gaan, waar hij zal lijden, sterven en weer zal opstaan. Ze aanvaarden zijn woord niet. Dus neemt Jezus hen mee de berg op en ondergaat hij voor hun ogen een transfiguratie. Zijn gezag wordt geopenbaard door het prisma van zijn glorie en het getuigenis van Mozes en Elia. Het is een gezag dat hun oren en ogen, hun hart en hun geest raakt. Hun verbeelding! Nu luisteren ze eindelijk naar hem!

Petrus is vervuld van vreugde: Het is goed voor ons om hier te zijn. Zoals Teilhard de Chardin in een beroemde uitspraak zei: 'Vreugde is het onfeilbare teken van de aanwezigheid van God'. Dit is de vreugde waar zuster Maria Ignazia vanochtend over sprak, de vreugde van

Maria. Zonder vreugde heeft niemand van ons enig gezag. Niemand gelooft een ellendige christen! In de Transfiguratie vloeit deze vreugde voort uit drie bronnen: schoonheid, goedheid en waarheid. We zouden andere vormen van gezag kunnen noemen. In het Instrumentum Laboris wordt het gezag van de armen benadrukt. Er is het gezag van de traditie en van de hiërarchie met haar bediening van eenheid.

Wat ik vanmorgen zou willen suggereren is dat gezag veelvoudig is en elkaar wederzijds versterkt. Er hoeft geen concurrentie te zijn, alsof de leken alleen meer gezag kunnen hebben als de bisschoppen minder hebben, of de zogenaamde conservatieven strijden om gezag met progressieven. We zouden in de verleiding kunnen komen om vuur af te roepen op degenen die we zien als tegenstanders van ons, zoals de leerlingen in het evangelie van vandaag (Lucas 9. 51 – 56). Maar in de Drie-eenheid is er geen rivaliteit. De Vader en de Zoon en de Heilige Geest concurreren niet om macht, net zoals er geen concurrentie is tussen onze vier evangeliën.

We zullen met gezag tot onze verloren wereld spreken als we in deze synode de competitieve bestaansvormen overstijgen. Dan zal de wereld de stem herkennen van de herder die hen tot leven roept. Laten we naar dit tafereel op de berg kijken en de interactie tussen verschillende vormen van gezag bezien.

Schoonheid

Ten eerste is er schoonheid of glorie. De twee zijn vrijwel synoniem in het Hebreeuws. Bisschop Robert Barron heeft ergens gezegd – en vergeef mij, bisschop Bob, als ik u verkeerd citeer – dat schoonheid mensen kan bereiken die andere vormen van gezag afwijzen. Een morele visie kan als moralistisch worden ervaren: ‘Hoe durf je mij te vertellen hoe ik mijn leven moet leiden?’ Het gezag van de doctrine kan als onderdrukkend worden afgewezen. ‘Hoe durf je mij te vertellen wat ik ervan moet denken?’ Maar schoonheid heeft een gezag dat onze intieme vrijheid raakt.

Schoonheid opent onze verbeelding voor het transcendente, het thuisland waar we naar verlangen. De jezuïetendichter Gerard Manley Hopkins noemt God ‘het zelf van schoonheid en de gever van schoonheid’.[1] Thomas van Aquino zegt dat schoonheid het uiteindelijke einde van ons leven onthult, zoals het doel waarop de boogschutter mikt[2].

Geen wonder dat Petrus niet weet wat hij moet zeggen. Schoonheid brengt ons verder dan woorden. Er wordt beweerd dat elke adolescent enige ervaring heeft met transcendente schoonheid. Als ze geen gidsen hebben, zoals de leerlingen Mozes en Elia hadden, gaat het moment voorbij. Toen ik een zestienjarige jongen was op een benedictijnse school, had ik zo'n moment in de grote abdijkerk, en ik had wijze monniken om me het te helpen verstaan.

Maar niet alle schoonheid spreekt van God. Nazi-leiders hielden van klassieke muziek. Op de feestdag van de Transfiguratie werd een atoombom op Hiroshima geworpen in een afschuwelijke parodie op het goddelijke licht. Schoonheid kan bedriegen en verleiden. Jezus zei: ‘Wee jullie, Schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars! Want jullie zijn als witgekalkte graven die er van buiten inderdaad mooi uitzien, maar van binnen vol doodsbeenderen en allerlei onreinheid zijn.’ (Matteüs 23.27).

Maar de goddelijke schoonheid op de berg zal buiten de heilige stad schijnen wanneer de glorie van de Heer aan het kruis zal worden geopenbaard. Gods schoonheid komt het meest stralend tot uiting in wat het meest lelijk lijkt. Men moet naar de plaatsen van lijden gaan om een glimp op te vangen van de schoonheid van God.

Etty Hillesum, de joodse mystica die zich aangetrokken voelde tot het christendom, vond het zelfs in een naziconcentratiekamp: 'Ik wil daar zijn midden in wat mensen 'horror' noemen en toch kunnen zeggen: 'Het leven is mooi'. '[3] Elke vernieuwing van de Kerk ging gepaard met een esthetische heropleving: orthodoxe iconografie, gregoriaans, contrareformatie-barok (niet mijn favoriet!). De Reformatie was gedeeltelijk een botsing van esthetische visies. Welke esthetische vernieuwing hebben we vandaag de dag nodig om een glimp van transcendentie te laten zien, vooral op plaatsen van verlatenheid en lijden? Hoe kunnen we de schoonheid van het kruis onthullen?

Toen de Dominicanen in de zestiende eeuw voor het eerst in Guatemala aankwamen, opende schoonheid de weg voor hen om het evangelie met de inheemse bevolking te delen. Ze weigerden de bescherming van de Spaanse conquistadores. De broeders leerden de plaatselijke inheemse koopliden christelijke liederen, die gezongen moesten worden terwijl ze door de bergen reisden om hun goederen te verkopen. Dit opende de weg voor de broeders die vervolgens veilig konden opklimmen naar de regio die nog steeds bekend staat als *Vera Paz*, Ware Vrede. Maar uiteindelijk kwamen de soldaten en doodden niet alleen de inheemse bevolking, maar ook onze broeders die hen probeerden te beschermen.

Welke liederen kunnen het nieuwe continent van de jongeren betreden? Wie zijn onze muzikanten en dichters? Schoonheid opent dus de verbeelding voor het onuitsprekelijke einde van de reis. Maar misschien komen wij net als Petrus in de verleiding om daar te blijven. Er zijn andere vormen van fantasierijk engagement nodig om ons de berg af te brengen voor de eerste synode op weg naar Jeruzalem. De discipelen krijgen twee uitleggers aangeboden van wat ze zien: Mozes en Elia, de Wet en de Profeten. Oftewel van goedheid en waarheid.

Goedheid

Mozes leidde Israël uit de slavernij naar de vrijheid. De Israëlieten wilden niet gaan. Ze hongerden naar de veiligheid van Egypte. Ze waren bang voor de vrijheid van de woestijn, net zoals de leerlingen bang waren om de reis naar Jeruzalem te maken. In De gebroeders Karamazov van Dostojevski beweert de Grootinquisiteur dat 'niets ooit ondraaglijker is geweest voor de mensheid en de samenleving dan de vrijheid... Uiteindelijk zullen ze hun vrijheid aan onze voeten leggen en tegen ons zeggen; 'Het is beter dat je ons tot slaaf maakt, maar geef ons te eten.'"

De moed van de heiligen heeft gezag. Ze dagen ons uit om de weg op te gaan. Ze nodigen ons uit om met hen mee te gaan op het riskante avontuur van heiligheid. De heilige Teresa Benedicta van het Kruis werd geboren in een gelovig Joods gezin, maar werd als tiener atheïst. Maar toen ze bij toeval de autobiografie van St. Teresa van Avila oppakte, las ze die de hele nacht. Ze zei: 'Toen ik het boek uit had, zei ik tegen mezelf: dit is de waarheid.' Dit

leidde haar tot de dood in Auschwitz. Dat is het gezag van heiligheid. Het nodigt ons uit om de controle over ons leven los te laten en God God te laten zijn.

Het populairste boek van de twintigste eeuw was *The Lord of the Rings* van J.R.R. Tolkien. Het is een diep katholieke roman. Hij beweerde dat het het verhaal van de Eucharistie was. De martelaren waren de eerste 'gezagsdragers' in de Kerk, omdat zij moedig alles gaven. G. K. Chesterton zei: 'Moed is bijna een contradictio in terminis. Het betekent een sterk verlangen om te leven in de vorm van bereidheid om te sterven.' [4] Zijn we bang om de gevaarlijke uitdaging van ons geloof aan te bieden? Herbert McCabe OP zei: 'Als je liefhebt, zul je gekwetst worden, misschien wel gedood. Als je niet liefhebt, ben je al dood.' Jonge mensen voelen zich niet aangetrokken tot ons geloof als we het domesticeren.

'Volmaakte liefde drijft angst uit.' (1 Johannes 4:18). Broeder Michael Anthony Perry OFM, voormalig minister-generaal van de Franciscanen, zei: 'Door de doop hebben we afstand gedaan van het recht om angst te hebben.' [5] Ik zou zeggen dat we afstand hebben gedaan van het recht om *verslaafd* te zijn aan angst. De moedigen kennen angst. We zullen alleen gezag hebben in onze angstige wereld als men ziet dat we alles riskeren. Toen onze Europese broeders en zusters vierhonderd jaar geleden het evangelie in Azië gingen prediken, stierf de helft van hen voordat ze arriveerden door ziekte, schipbreuk en piraterij. Zouden we hun waanzinnige moed hebben?

Henri Burin de Roziers (1930-2017) was een Franse Dominicaanse advocaat gevestigd in het Braziliaanse Amazonegebied. Hij daagde de grote landeigenaren voor het gerecht die de armen vaak tot slaaf maakten, hen dwong op hun uitgestrekte landgoederen te werken en die hen vermoordden als ze probeerden te ontsnappen. Henri ontving talloze doodsbedreigingen. Hij kreeg politiebescherming aangeboden, maar hij wist dat zij hoogstwaarschijnlijk degenen zouden zijn die hem zouden vermoorden. Toen ik bij hem logeerde, bood hij mij zijn kamer voor de nacht aan. De volgende dag vertelde hij me dat hij niet kon slapen voor het geval ze hem zouden komen halen en mij per ongeluk te pakken zouden krijgen!

Het gezag van schoonheid spreekt dus over het einde van de reis, het thuisland dat we nog nooit hebben gezien. Het gezag van heiligheid spreekt over de reis die we moeten maken als we willen aankomen. Het is het gezag van degenen die hun leven weggeven. De Ierse dichter Pádraig Pearse verklaarde: 'Ik heb de prachtige jaren verspild die de Heer God aan mijn jeugd heeft gegeven – door onmogelijke dingen te proberen, en deze alleen al de moeite waard te achten. Heer, als ik de jaren had, zou ik ze opnieuw verspillen. Ik gooi ze van mij af.' [6]

Waarheid

Dan is er Elia. De profeten vertellen de waarheid. Hij doorzag de fantasieën van de profeten van Baäl en hoorde de stille, zachte stem van stilte op de berg. Veritas, Waarheid, het motto van de Dominicaanse Orde. Het trok me al naar de Dominicanen voordat ik er een ontmoette, wat misschien wat misschien maar goed was!

Onze wereld heeft de liefde voor de waarheid verleerd: nepnieuws, wilde beweringen op internet, gekke complottheorieën. Toch ligt in de mensheid een onuitroeibaar instinct voor

de waarheid verborgen, en wanneer zij, de waarheid, wordt gezegd, heeft zij toch nog een laatste beetje gezag. Het Instrumentum Laboris is niet bang om eerlijk te zijn over de uitdagingen die we moeten aanpakken. Het spreekt openlijk over de hoop en het verdriet, de woede en de vreugde van het Volk van God. Hoe kunnen we mensen trekken naar Hem die de Waarheid is als we niet eerlijk zijn over onszelf?

Laat me slechts twee manieren noemen waarop dit profetisch overdragen van de waarheid uitspreken nodig is. In de eerste plaats door naar waarheid te spreken over de vreugden en het lijden van de wereld. In Hispaniola had Bartolome de Las Casas een leven van middelmatigheid geleid, tot hij de preek las van Antonio de Montesinos OP in de advent van 1511, waarin hij de conquistadores confronteerde met hun handelwijze om de inheemse bevolking tot slaven te maken: 'Vertel me, met welk recht of volgens welke interpretatie van gerechtigheid houdt u deze Indianen in zo'n wrede en verschrikkelijke dienstbaarheid? Op grond van welk gezag hebt u zulke verfoeilijke oorlogen gevoerd tegen mensen die ooit zo rustig en vredig in hun eigen land leefden? Las Casas las dit, wist dat het waar was en bekeerde zich. Daarom zullen we tijdens deze synode luisteren naar mensen die waarheidsgetrouw zullen spreken over 'de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van de mensen van onze tijd' (Gaudium et Spes 1).

Voor de waarheid hebben we ook objectieve intellectuele toeleg nodig die weerstand biedt aan onze verleiding om het Woord van God en de leringen van de Kerk voor onze eigen doeleinden te gebruiken. 'God moet gelijk hebben, want hij is het met mij eens!'. Bijbelgeleerden brengen ons bijvoorbeeld terug naar de oorspronkelijke teksten in hun vreemdheid, hun andersheid. Toen ik in het ziekenhuis lag, zei een verpleger tegen mij dat hij wenste dat hij Latijn kende, zodat hij de Bijbel in de oorspronkelijke taal kon lezen. Ik zei niks! Echte geleerden verzetten zich tegen elke simplistische poging om de Schriften of tradities in te zetten voor onze persoonlijke campagnes. Gods Woord behoort God toe. Luister naar hem. Wij bezitten de waarheid niet. De waarheid bezit ons.

Alle liefde opent ons voor de waarheid van de ander. We ontdekken hoe ze in zekere zin onkenbaar blijven. Wij kunnen ze niet in bezit nemen en voor onze doeleinden gebruiken. We houden van hen in hun anders-zijn, in hun oncontroleerbare vrijheid.

Dus op de berg van de Transfiguratie zien we dat verschillende vormen van gezag worden ingeroepen om de leerlingen voorbij de grote autoriteitscrisis van Caesarea Filippi te leiden. Dit alles en nog veel meer is noodzakelijk. Zonder waarheid kan schoonheid inhoudsloos zijn. Zoals iemand zei: 'Wat schoonheid is voor waarheid, is lekkere smaak voor eten.' Zonder goedheid kan schoonheid bedriegen. Goedheid zonder waarheid vervalt in sentimentaliteit. Waarheid zonder goedheid leidt tot de Inquisitie. De heilige John Henry Newman sprak prachtig over de vele vormen van gezag, van bestuur, rede en ervaring.

We hebben allemaal gezag, maar verschillend. Newman schreef dat als het gezag van de overheid absoluut wordt, het tiranniek zal zijn. Als de rede de enige vorm van gezag wordt, vervallen we in dor rationalisme. Als religieuze ervaring de enige vorm van gezag is, zal bijgeloof winnen. Een synode is als een orkest, waarbij verschillende instrumenten hun eigen muziek hebben. Dit is de reden waarom de jezuiëtentraditie van onderscheiding zo

vruchtbaar is. De waarheid wordt niet bereikt door een meerderheid van stemmen, net zo min als een orkest of een voetbalteam geleid wordt door te stemmen!

Het gezag van leiderschap zorgt er zeker voor dat het gesprek in de Kerk vruchtbaar is, dat geen enkele stem de andere domineert en overstemt. Het onderscheidt de verborgen harmonie. Jonathan Sacks, opperrabbin van Groot-Brittannië, schreef. 'In turbulente tijden is er voor religieuze leiders een bijna overweldigende verleiding om de confrontatie aan te gaan. Niet alleen moet de waarheid worden verkondigd, maar ook de onwaarheid moet aan de kaak worden gesteld. Keuzes moeten als duidelijke verdeeldheid worden geformuleerd. Niet veroordelen is vergoelijken.' Maar, zo beweert hij, 'een profeet hoort niet één imperatief maar twee: leiding en mededogen, liefde voor de waarheid en een blijvende solidariteit met degenen voor wie die waarheid overschaduw is. Het in stand houden van de traditie en tegelijkertijd het verdedigen van degenen die anderen veroordelen, is de moeilijke, noodzakelijke taak van religieus leiderschap in een niet-religieus tijdperk. [7]'

Alle kracht komt van onze Drie-enige God, degene in wie alles wordt gedeeld. De Italiaanse theoloog Leonardo Paris beweert: 'De Vader deelt zijn macht. Met iedereen. En hij configureert alle macht als gedeeld... Het is niet langer mogelijk om Paulus te citeren: "Er is geen Jood of Griek meer; er is geen slaaf of vrije; er is geen man en vrouw; allen tezamen zijt gij één in Christus Jezus" (Gal 3,28) – en een beroep doen op synodaliteit zonder te erkennen dat dit betekent dat we concrete historische vormen moeten vinden, zodat wordt erkend dat iedereen de macht bezit die de Vader hem of haar heeft willen toevertrouwen.[8]'

Als de kerk werkelijk een gemeenschap van wederzijdse versterking en vertrouwen wordt, zullen we met het gezag van de Heer spreken. Het zal pijnlijk en mooi zijn om zo'n kerk te worden. Dit is waar we tijdens de laatste conferentie naar zullen kijken.

[1] 'De gouden echo'

[2] ST III. 45

[3] Een onderbroken leven: de dagboeken en brieven van Etty Hillesum 1941 – 43, Persephone Books, Londen, 2007, p. 276

[4] Orthodoxie Londen 1996 p.134

[5] Benotti p.66

[6] Geciteerd door kardinaal Murphy-O'Connor, 'Vijftigste verjaardag van het priesterschap', in Daniel P. Cronin, Priesthood: A Life Open to Christ (St Pauls Publishing, Londen, 2009), p. 134.

[7] 'Elijah en de stille, kleine stem', www.rabbisacks.org/covenant-conversation/pinchas/elijah-and-the-still-small-voice

[8] Leonardo Paris, L'erede. Una cristologia, Queriniana, 2021, blz. 220-221. Binnenkort in het Engels uitgegeven door Brill, met een voorwoord van Massimo Faggioli.

De Geest van Waarheid

De discipelen zien de heerlijkheid van de Heer en het getuigenis van Mozes en Elia. Nu durven ze de berg af te gaan en naar Jeruzalem te lopen. In het evangelie van vandaag (Lucas 9. 51 - 56) zien we hen onderweg. Ze ontmoeten de Samaritanen die zich tegen hen keren omdat ze naar Jeruzalem gaan. De onmiddellijke reactie van de discipelen is dat ze vuur uit de hemel willen laten neerdalen om hen te vernietigen. Ze hebben immers net Elia gezien en zo behandelde hij de profeten van Baäl! Maar de Heer berispt hen. Ze hebben nog steeds de richting niet begrepen waarlangs de Heer hen wil leiden.

In de komende drie weken kunnen we in de verleiding komen om vuur uit de hemel af te roepen over de mensen met wie we het oneens zijn! Onze samenleving is vervuld van brandende woede. De Heer roept ons op om zulke destructieve neigingen uit onze samenkomst te bannen.

Die heftige woede komt voort uit angst, maar er is geen reden tot angst. De Heer heeft de Heilige Geest beloofd die ons in alle waarheid zal leiden. In de nacht voor Zijn dood zei Jezus: 'Ik heb jullie nog veel te zeggen, maar jullie kunnen het nu niet verdragen. Wanneer de Geest van de waarheid komt, zal Hij jullie in alle waarheid leiden; want Hij zal niet uit zichzelf spreken, maar Hij zal zeggen wat Hij hoort, en Hij zal jullie verkondigen wat komen gaat' (Johannes 16, 12-13).

Welke conflicten we onderweg ook hebben, dit weten we zeker: de Geest van de waarheid leidt ons in alle waarheid. Maar gemakkelijk zal het niet zijn. Jezus waarschuwt de leerlingen: 'Ik heb jullie nog veel te zeggen, maar jullie kunnen het nu niet verdragen.' Petrus kon het in Caesarea Filippi niet verdragen te horen dat Jezus moest lijden en sterven. Op de laatste avond voor de dood van Jezus kon Petrus de waarheid niet verdragen dat hij Jezus zou verloochenen. In de waarheid geleid worden betekent dingen horen die ons niet smaken.

Welke zijn de waarheden die we vandaag de dag moeilijk onder ogen kunnen zien? Het is heel pijnlijk geweest om de omvang van seksueel misbruik en corruptie in de kerk onder ogen te moeten zien. Het leek wel een nachtmerrie waaruit je hoopt te ontwaken. Maar als we deze beschamende waarheid onder ogen durven zien, zal de waarheid ons bevrijden. Jezus belooft dat 'jullie pijn zullen hebben, maar jullie pijn zal veranderen in vreugde' (vers 20), zoals bij de barensweeën van een vrouw. Deze dagen van de synode zullen soms pijnlijk zijn, maar als we ons laten leiden door de Geest, zullen dit de geboortepijnen zijn van een herboren Kerk.

Dit is ons getuigenis voor een samenleving die ook vlucht voor de waarheid. De dichter T.S. Eliot zei: 'Het menselijke ras kan niet veel realiteit verdragen[1]'. We stevenen af op een ecologische catastrofe, maar onze politieke leiders doen meestal alsof er niets aan de hand is. Onze wereld wordt gekruisigd door armoede en geweld, maar de rijke landen willen geen oog hebben voor de miljoenen mensen, onze broeders en zusters die lijden en op zoek zijn naar een thuis.

De westerse samenleving is bang om de waarheid onder ogen te zien dat we kwetsbare sterfelijke wezens zijn, mannen en vrouwen van vlees en bloed. We ontvluchten de waarheid van ons lichamelijk bestaan en doen alsof we zelf gewoon onze identiteit kunnen bepalen zoals we willen, alsof we louter geesten zijn. De vernietigingscultuur houdt in dat mensen met wie we het oneens zijn het zwijgen moet worden opgelegd, dat zij geen platform krijgen, net zoals de discipelen vuur wilden afroepen over de Samaritanen die Jezus niet verwelkomden. Wat zijn de pijnlijke waarheden die onze broeders en zusters van de continenten vrezen onder ogen te zien? Het is niet aan mij om dat te zeggen.

Als we eerlijk durven zijn over wie we zijn: sterfelijke, kwetsbare mensen en broeders en zusters in een Kerk die altijd heroïsch *en* tevens corrupt is geweest, zullen we met gezag spreken tot een wereld die nog steeds hunkert naar waarheid, zelfs als ze vreest dat die onbereikbaar is. Hiervoor is moed nodig, wat voor Aquino *fortitudo mentis* was, de kracht van de geest om de dingen te zien zoals ze zijn, om in de echte wereld te leven. De dichteres Maya Angelou zei: "Moed is de belangrijkste van alle deugden, want zonder moed kun je geen enkele andere deugd consequent beoefenen[2].

Toen de heilige Oscar Romero terugkeerde naar El Salvador, zei een immigratieambtenaar: 'Daar gaat de waarheid.' Hij was eerlijk in het aangezicht van de dood. Zittend op een bankje vroeg Romero aan een vriend of hij bang was om te sterven. De vriend zei van niet. Romero antwoordde: 'Maar ik wel. Ik ben bang om te sterven.' Het was deze oprechtheid die zijn martelaarschap zo mooi maakte. Sinds hij naar het verminkte lichaam van zijn jezuïetenvriend Rutilio had gekeken, wist hij wat hem te wachten stond. Toen hij de dood van een martelaar ondergaan had, bleek zijn lichaam bedekt te zijn met zweet. Het lijkt erop dat hij de man had gezien die op het punt stond hem te doden, en dat hij niet weg liep.

In die laatste nacht waarschuwde Jezus zijn discipelen dat als ze bij hem, de ware wijnstok, wilden horen ze gesnoeid zouden worden om meer vrucht te dragen. In deze synode kunnen we het gevoel hebben dat we gesnoeid worden! Zodat we meer vrucht dragen. Dit kan betekenen dat we worden gesnoeid van illusies en vooroordelen die we over elkaar hebben, gesnoeid van onze angsten en bekrompen ideologieën. Gesnoeid van onze trots.

Een van mijn jonge broeders moedigde me aan om op dit punt persoonlijk te spreken, hoewel ik aarzel om dat te doen. Een paar jaar geleden had ik een zware operatie voor kaakkanker. Het duurde zeventien uur. Ik lag vijf weken in het ziekenhuis en kon niet eten of drinken. Ik was vaak in de war over waar ik was en wie ik was. Ik was ontdaan van mijn waardigheid en volledig afhankelijk van andere mensen voor zelfs de meest basale behoeften. Het was een verschrikkelijke snoeibeurt. Het was ook een zegen. In die situatie van hulpeloosheid kon ik geen aanspraak maken op belangrijkheid, geen prestaties leveren. Ik was gewoon de zoveelste zieke in een bed op de afdeling met niets om te geven. Ik kon niet eens bidden. Toen werden mijn ogen een beetje meer geopend voor de volkomen gratuite, onverdiende liefde van de Heer. Ik kon niets doen om het te verdienen en het was geweldig dat ik dat niet hoefde te doen.

De Geest is in ieder van ons en leidt ons samen naar alle waarheid. Ik werd gewijd door de grote bisschop Butler, de enige persoon in het Tweede Vaticaans Concilie die perfect

Ciceroniaans Latijn sprak! Hij zei graag 'Laten we niet bang zijn dat de waarheid de waarheid in gevaar kan brengen[3]'. Als wat een ander zegt inderdaad waar is, kan het de waarheid die ik koester niet bedreigen. Ik moet mijn hart en geest openen voor de wijde ruimte van de goddelijke waarheid. Als ik geloof dat wat de ander zegt *niet* waar is, moet ik dat natuurlijk zeggen, met gepaste nederigheid. Het Duits kent het mooie woord 'Zwischenraum'. Als ik het goed begrijp, betekent het dat de volheid van de waarheid zich in de ruimte tussen ons bevindt terwijl we praten. Gods mysterie wordt altijd geopenbaard in lege ruimtes, van de lege ruimte tussen de vleugels van de cherubs op de ark van het verbond tot het lege graf.

De botsing van schijnbaar onverenigbare waarheden kan pijnlijk zijn en tot boosheid leiden. Denk aan Paulus' verslag van zijn conflict met Petrus in Antiochië, zoals verteld in de Brief aan de Galaten: 'Toen Kefas naar Antiochië kwam, heb ik hem in zijn gezicht weerstaan! (2.11). Maar ze gaven elkaar de rechterhand van collegialiteit en de Heilige Stoel ziet beiden als stichters! Ze werden verenigd in de dood als martelaren.

We moeten manieren zoeken om de waarheid te spreken zodat de ander deze kan horen zonder zich afgebroken te voelen. Denk aan de ontmoeting van Petrus met Jezus op het strand, in Johannes hoofdstuk 21. Op de laatste avond voor Jezus' dood had Petrus gepoet dat hij de Heer meer liefhad dan alle anderen. Maar kort daarna verloochende hij de Heer drie keer, het meest beschamende moment in zijn leven. Daar op het strand spijkt Jezus hem niet vast op zijn falen. Hij vraagt drie keer zachtjes, misschien met een glimlach: 'Heb je Mij meer lief dan die anderen? Met onmetelijke zachtheid helpt Hij Petrus drie keer om zijn drievoudige verloochening ongedaan te maken. Hij daagt hem uit om de waarheid onder ogen te zien met alle tederheid van liefde. Kunnen wij elkaar uitdagen met zo'n zachtmoedige waarachtigheid?

De Amerikaanse dichteres Emily Dickinson geeft goed advies:

Vertel alle waarheid maar vertel het door er een draai aan te geven - Succes in Circuit lies

Vergeef me dat ik poëzie citeer. Het kan zo moeilijk te vertalen zijn. Haar punt is dat de waarheid soms het krachtigst wordt verteld als dat indirect gebeurt, zodat de ander het kan horen. Als je iemand vertelt dat hij een patriarchale dinosaurus is, zal dit hem waarschijnlijk niet helpen! Natuurlijk zal het soms toch pijnlijk zijn. Maar paus Franciscus zei: 'Spreek de waarheid, ook als dat ongemakkelijk is[4].'

Dit zal van ons allemaal een zeker verlies van controle vragen. Jezus zegt tegen Petrus: 'Ik zeg je naar waarheid, toen je jong was, maakte je je eigen riem vast en ging je waar je maar wilde. Maar als je oud wordt, zul je je handen uitstrekken en iemand anders zal een riem om je heen doen en je brengen waar je niet heen wilt. Hij zei dit om de soort dood aan te geven waarmee hij God zou verheerlijken' (Johannes 21,18).

Als de synode meer de dynamiek van een gebed heeft dan van een parlement, zal het van ons allemaal een soort loslaten van controle vragen, zelfs een soort sterven. God God laten zijn. In *Evangelii Gaudium* schreef de Heilige Vader: "Er is geen grotere vrijheid dan zich te laten leiden door de Heilige Geest, af te zien van elke poging om alles tot in het kleinste detail te plannen en te controleren en ons in plaats daarvan te laten verlichten en leiden

door Hem, die ons leidt waarheen Hij wil" (280). Controle loslaten is niet niets doen! Omdat de kerk zozeer een structuur van controle is geweest, zijn er soms krachtige interventies nodig om de Heilige Geest de kans te geven ons mee te nemen naar plaatsen waarheen we nooit gedacht hadden te gaan.

We hebben een diep instinct om ons vast te klampen aan controle en daarom wordt de synode zo gevreesd door velen. Met Pinksteren kwam de Heilige Geest krachtig over de discipelen die naar de uiteinden van de aarde werden gezonden. Maar in plaats daarvan vestigden de apostelen zich in Jeruzalem en wilden daar niet weg. Er was vervolging voor nodig om hen uit het nest te halen en weg te sturen uit Jeruzalem! Harde liefde! Boven mijn kantoor in het klooster Santa Sabina bouwen torenvalken elk jaar hun nest. Het moment kwam dat hun ouders de jonge vogels uit het nest schopten, zodat ze moesten vliegen of sterven. Terwijl ik aan mijn bureau zat, kon ik ze zien worstelen om in de lucht te blijven! De Heilige Geest schopt ons soms uit het nest en vraagt ons te vliegen! We fladderen in paniek, maar vliegen zullen we!

In Getsemane geeft Jezus de controle over zijn leven op en vertrouwt deze toe aan de Vader. Niet wat ik wil! Toen ik een jonge broeder was, verbleef een Franse dominicaan, die priesterarbeider was geweest, in de gemeenschap. Hij ging naar India om de allerarmsten te dienen en kwam naar Oxford om Bengaals te leren. Ik vroeg hem wat hij van plan was: 'Wat is je plan?' Hij antwoordde: 'Hoe kan ik dat weten totdat de armen het mij vertellen?'

Als jonge Provinciaal bezocht ik een Dominicaans klooster dat bijna aan zijn einde was. Er waren nog maar vier oude nonnen over. Ik werd vergezeld door de vorige Provinciaal Overste, Peter. Toen we tegen de nonnen zeiden dat de toekomst van het klooster erg onzeker leek, zei een van hen: 'Maar Timothy, onze lieve Heer zal ons klooster toch niet laten sterven?' Peter antwoordde onmiddellijk: 'Zuster, hij liet zijn zoon sterven.' Zo kunnen we dingen laten sterven, niet in wanhoop maar in hoop, om ruimte te geven aan het nieuwe.

Sint Dominicus probeerde de controle over de orde over te dragen aan de broeders omdat ieder van hen de Heilige Geest had ontvangen. Dus geleid worden door de Heilige Geest betekent bevrijd worden van de cultuur van controle. In onze samenleving draait leiderschap om het in handen houden van de macht. Paus Johannes XXIII grapte dat hij elke avond tegen God zei: 'De paus moet nu gaan slapen en dus moet u, God, een paar uurtjes op de Kerk passen'. Zoals hij zo goed begreep, komt leiderschap soms neer op het loslaten van controle.

Het *Instrumentum Laboris* roept ons op om 'de voorkeur te geven aan jongeren'. (bijv. B.2.1.). Elk jaar herinneren we ons dat God tot ons kwam als een kind, pasgeboren. Vertrouwen in de jongeren is een intrinsiek onderdeel van christelijk leiderschap. De jongeren zijn er niet om de plaats van ons ouderen in te nemen, maar om te doen wat wij ons niet kunnen voorstellen. Toen de heilige Dominicus zijn jonge novicen uitzond om te prediken, waarschuwden sommige monniken hem dat hij ze zou verliezen. Dominicus antwoordde: 'Ik weet zeker dat mijn jonge mannen uit zullen gaan en terug zullen komen, uitgezonden zullen worden en terug zullen komen; maar jullie jonge mannen zullen opgesloten blijven en toch zullen zij uitgaan.[5]'. Door de Geest geleid worden in alle waarheid betekent het huidige loslaten, erop vertrouwend dat de Geest nieuwe instellingen

zal voortbrengen, nieuwe vormen van christelijk leven, nieuwe bedieningen. Door de laatste twee millennia heen is de Heilige Geest aan het werk geweest om nieuwe manieren van kerk-zijn te creëren, van de woestijnvaders en -moeders tot de broederorden in de dertiende eeuw, zelfs de jezuiten tijdens de Contrareformatie, de nieuwe kerkelijke bewegingen in de vorige eeuw. We moeten de Heilige Geest creatief in ons midden laten werken met nieuwe manieren van Kerk-zijn die wij ons nu niet kunnen voorstellen, maar de jongeren misschien wel! Luister naar hem, zei de stem op de berg. Dat betekent ook luisteren naar de jongeren in wie de Heer leeft en spreekt (Matteüs 11,28).

Naar de waarheid geleid worden is, zoals we gezien hebben, niet *alleen* een kwestie van rationele argumenten. We zijn niet alleen maar hersenen. We openen ons voor elkaar zoals wij zijn, in onze kwetsbare menselijkheid. Thomas van Aquino hield van een uitspraak van Aristoteles: '*Anima est quodammodo omnia*': De ziel is in zekere zin alles. We kennen ten diepste door ons wezen open te stellen voor wat anders is. We laten ons raken en veranderen door de ontmoeting met elkaar. De volle waarheid waar de Heilige Geest ons naartoe leidt, is geen afstandelijke kennis die van een afstand inspecteert. Het is meer dan propositionele kennis. Het is een kennis die onlosmakelijk verbonden is met transformerende liefde (IL A.1 27). De dominicaanse manier van leven bestaat erin door te kennen te komen tot liefhebben. De franciscaanse manier is te zeggen dat we door lief te hebben tot kennis komen. Beide hebben gelijk.

Het mysterie waarin we worden binnengeleid is er een van een liefde die totaal zonder rivaliteit is. Alles wat de Vader heeft, wordt aan de Zoon en de Heilige Geest gegeven. Zelfs gelijkheid. Delen in het goddelijke leven is bevrijd worden van alle rivaliteit en concurrentie. Het is diezelfde goddelijke liefde, bevrijd van alle rivaliteit, waarmee we elkaar moeten liefhebben tijdens deze synode. Johannes schreef: "Zij die zeggen: 'Ik heb God lief' en hun broeders of zusters haten, zijn leugenaars; want wie een broeder of zuster niet liefheeft die hij heeft gezien, kan God niet liefhebben die hij niet heeft gezien" (1 Johannes 4,20).

De reis naar de volheid van de waarheid is onlosmakelijk verbonden met leren liefhebben. Diepgaande verandering zal alleen plaatsvinden als de zoektocht om de wil van de Heer te begrijpen verstrengeld is in de dubbele helix van hen leren liefhebben die we moeilijk vinden. Dit zal moeilijk over te brengen zijn aan mensen die hier niet zijn. Zijn al deze mensen echt helemaal hierheen gekomen, tegen hoge kosten, alleen maar om van elkaar te houden? Praktische beslissingen zijn natuurlijk onvermijdelijk en noodzakelijk. Maar ze moeten voortkomen uit de persoonlijke en gemeenschappelijke transformatie van wie we zijn, anders zijn ze louter van administratieve aard.

Stel je de vreugde voor om bevrijd te zijn van alle concurrentie met elkaar, zodat hoe meer stem de leken hebben, niet betekent dat de bisschoppen uit beeld zijn, of dat hoe meer gezag aan vrouwen wordt verleend, dit niet betekent dat de mannen er op achteruit gaan, of hoe meer erkenning onze Afrikaanse broeders en zusters ontvangen het gezag van de Kerk in Azië of het Westen niet verkleint .

Dit vraagt van ieder van ons een diepe nederigheid terwijl we vol vertrouwen wachten op de gaven van God. Simone Weil was een Frans-Joodse mystica die in 1943 stierf en op haar

tocht naar de waarheid er toe kwam te zeggen: 'Ik geloof in God, de Drie-eenheid, de Verlossing, de Eucharistie en in wat het Evangelie ons leert'[6]. Ze schreef dat 'we de kostbaarste geschenken niet verkrijgen door ernaar te zoeken, maar door erop te wachten... Deze manier van kijken is in de eerste plaats aandachtig. De ziel ontdoet zich van al haar eigen inhoud om de mens naar wie zij kijkt te ontvangen, precies zoals hij of zij is, in al zijn waarheid.[7]'

Als we ons laten leiden door de Geest van de waarheid, zullen we ongetwijfeld ruzie maken. Het zal soms pijnlijk zijn. Er zullen waarheden zijn die we liever niet onder ogen willen zien. Maar we zullen een beetje dieper in het mysterie van goddelijke liefde worden geleid en we zullen zo'n vreugde kennen dat mensen jaloers op ons zullen zijn omdat we hier zijn, en ernaar zullen verlangen de volgende zitting van de Synode bij te wonen!

[1] Burnt Norton, the Four Quarters

[2] Convocation, Conrwell, 24 May 2008

[3] Ne timeamus quod veritas veritati noceat'

[4] 25 Januari 2023

[5] ed. Simon Tugwell OP Early Dominicans: selected writings Ramsey NJ, 1982 p.91

[6] S. PÉTREMENT, La vita di Simone Weil, Adelphi, Milano 2010, p. 646

[7] Waiting on God, trans. Emma Crauford, Londen 1959, p.169